СЛОВО Просвіти

Без мови немає нації!

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

43 (1184), 1–7 грудня 2022

“Сподіваємося на Збройні Сили України – все буде добре, і ми зустрінемося 2 грудня о 15-й годині на відкритті виставки, присвяченої 300-річному ювілею нашого славетного Григорія Сковороди. Звичайно ж, велика частина експозиції – це наше переживання війни...”, – написав у мережі Фейсбук незмінний і невтомний організатор бієнале “Україна від Трипілля до сьогодення в образах сучасних художників”, художник ***Олександр Мельник****. Нехай так і буде! Зустрінемося в залах Центрального будинку художника, Київ, вул. Січових Стрільців, 1-5. Вшануємо нашого мудрого філософа, якого світ не спіймав, бо був він людиною вільною. Свобода – це те, що нам сьогодні потрібне, як життя. Свобода – це та найвища цінність, за яку стоять кожен і кожна з нас! Вся Україна!*

Картина **Олеся Солов’я “Мандрівний філософ”**

“Нерівна рівність”: філософський концепт XVIII століття, який порушила росія

Євген БУКЕТ

3 грудня Україна відзначає 300-річчя від дня народження видатного нашого мислителя, козацького “Сократа” Григорія Савича Сковороди. У XVIII столітті він мав значний вплив на суспільство через велику популярність своїх літературних творів, авторських пісень, філософських трактатів, а також аскетичний спосіб життя. Щоправда, до того як стати самітником і мандрівним філософом, Сковорода встиг побувати у придворній капелі російської імператриці Єлизавети Петрівни, закінчити Києво-Могилянську Академію, здійснити мандрівку Європою та попрацювати викладачем у найпрестижніших навчальних закладах Лівобережної України. Тож мав він достатній багаж життєвого досвіду для того, щоб побачити природу різних людських спільнот і різних вад суспільства. А також те, що потрібно різним людям та спільнотам для щастя.

У Григорія Савича Сковороди є концепція під назвою “нерівна рівність”, у якій він зобразив ідеал співіснування людства. Філософ узяв за центральний символ фонтан, з якого наповнюються різні за об’ємом посудини. Фонтан цей, до речі, зображено на аверсі п’ятисотгривневої купюри поруч із портретом автора концепту.

Кожна людина відрізняється від інших своєю внутрішньою природою, проте має достатні передумови для того, щоб реалізуватися в житті – тобто наповнитися водою. Цю можливість забезпечує Бог як “фонтан рівності”.

“Бог, – писав філософ, – багатому подібний фонтану, що наповнює різноманітні посудини по їхній місткості. Над фонтаном напис такий: “Нерівна всім рівність”. Ллються з різних трубок різні потоки в різні посудини, навкруг фонтана стоячі. Менший посуд менше має, але в тому рівний є більшому, що рівно є повний”. Це означає, що люди мають різні здібності, кожен свої. В цьому сенсі вони не рівні між собою. Але рівні є в тому, що кожен може повною мірою розвивати здібності, закладені в нього Богом. Саме тому у кожного своя доля, свій шлях у житті. Своєрідність виявів Бога у кожній людині визначає “різноп’уття” людей.

Цей схематичний образ Сковорода прив’язує до багатьох прикмет. Найвиразнішою з них є символічне витікання зі спільного центру всього сущого в світі. “Нерівна рівність” – неодмінна умова мирного життя всього світу, “бо наш світ – це немов посаджений рукою Бога садквітник, де є і яблуні, і груші, й вишні, і сливи, й виноград, і жоржини, і троянди, й лілеї, і хризантеми, і матіоли, і все-все. Світ існує тільки тому, що різноманітний”.

Так і різні етнічні групи, тобто народи, різні за своєю чисельністю, територією заселення, мовою, релігією, традиційними заняттями, але усі вони повинні мати однакові права. За Сковородою, щоб досягти “нерівної рівності”, треба оберігати і плекати національну ідентичність, мову і культуру кожного народу, але водночас інтегрувати його до загальносвітових процесів, як повноправну частину людської цивілізації.

Концепція ж “русского міра”, яку останнім часом агресивно нав’язує росія, є абсолютною протилежністю “нерівної рівності”. Вона забороняє й знищує ідентичність, мову й самобутність кожного поневоленого народу, водночас блокує їх представництво в світі, прагнучи одноосібно репрезентувати всі території, що входять до “сфери інтересів” росії.

Війна, яку розпочала росія, щоб просувати ідеологію “русского міра”, – це зухвалий виступ проти самого Бога, проти Його задуму світу, в якому людське життя – найбільша цінність. Вона є наслідком духовної деградації всього російського суспільства, всіх народів, які поневолені росією. Вони через порушення “нерівної рівності” демонічною московською владою втратили можливість повною мірою наповнювати свої унікальні посудини водою з “фонтану рівності” та забруднили їх мулом рашистської пропаганди.

А от українські воїни, волонтери та й усі громадяни, які щодня наближають Перемогу, – це лицарі світла. Бо оборона і захист своєї землі, людського життя і людської гідності, знищення “тюрми народів” – російської федерації, облуди “русского міра”, – наша місія та наш обов’язок, адже це відновлення Божого порядку і справедливості на всій Землі.

ЮЛІЯ БЕРЕЖКО-КАМІНСЬКА

8–9

АНДРІЙ СОДОМОРА

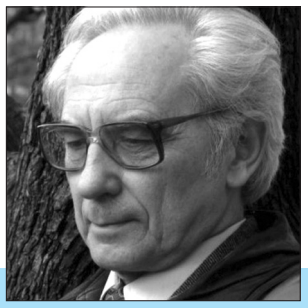

11

ФЕОДОСІЙ ГУМЕНЮК

14

ПЕРЕДПЛАТА–2023

Тижневик “Слово Просвіти” (індекс 30617) можна передплатити у відділеннях “Укрпошти” за допомогою Інформаційного листа № 1 (вкладка № 1) додатку до “Каталогу видань України “Преса поштою” на 2023 рік (І півріччя)” з доставкою:

1 міс. – 28,39 грн.
3 міс. – 80,17 грн.
6 міс. – 154,34 грн.

Також можна передплатити нашу газету на сайтах “Укрпошти” https://peredplata.ukrposhta.ua/ та ДП “Преса” http://presa.ua/

“Метою великої доньки великої Нації була верховинна віра: “Ніхто не знищить ідеї, якій ми служили”.

“Ми – квіти звіробою. Зросли на полі бою”

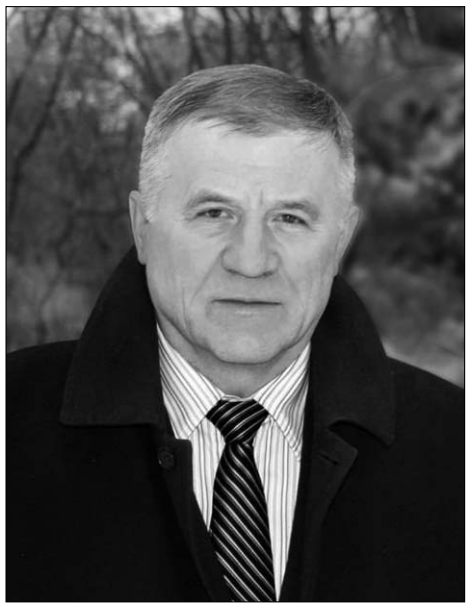

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАПН України

Остання субота осені. Запізніле листопадове листя накриває дороги, що ведуть до нашої національної пам’яті, скам’янілих і зболених бідами душ, де збережено місце для совісті та лютої ненависти щодо “свого” віковічного ворога-московита. Бо для любові залишилися тільки Україна та її люди, що “во врем’я люте” не зрадили її ідеалам, цінностям Свободи й Гідності.

Чотири сюжети історії, чотири дороги до життя зійшлися на перехресті. **Війна, Голодомор-геноцид, обпалений Сковорода, світова прем’єра ораторії “Скорбна Мати”,** яка відбулася 26 листопада в Києво-Могилянській Академії. Згусток оголених нервів, які нічим прикрити, вгамувати. Адже кожна з цих доріг зіткана вершинними почуттєвостями злетів духу, гіркотою трагедійних сторінок українського Буття, героїчними звитягами і благородними діяннями. Сув’язь часів, миттєвостей протубераннцевих спалахувань душі, непогамовного болю та високих, обнадійливих мрій.

У національній ніші Пам’яті, в цьому безупинному космічному леті людства, де, здавалося б, місця вистачає лише для хаосу, живе (не вегетує!) одна “*безцінна цінність*” – відповідальність за суще перед сучасним і майбутнім. І за минуле також. З цих чуттєвих нагромаджень і розмислів народжується усвідомлення, майже аксіома, що ніяким змінам, моді, реформаціям, уготованим планам і фантасгармоніям не дано права (якщо ти Людина) на знекорінення, безпам’ятство, душевне зневоднення “себе” і твого Народу. Тому мав рацію французький філософ **Г. Лебон**, стверджуючи, що ***“Народ може втратити дуже багато, перетерпіти всі можливі катастрофи і бути в стані, щоб піднятися. Але якщо народ втратив свою душу, він уже ніколи не підніметься”.***

Духовна сила Нації є найсильнішою зброєю, оскільки вона – незборима. Такою її творять національні Пам’ять, Традиція, Мова, Віра. Вічні вартості. Ними ніхто не повинен гендлювати, торгувати, тим паче – привласнювати. Лише оберігати, зрощувати, шанувати. Понад сто років тому (період Першої світової війни) американський просвітитель **Х. Каллен** реально-метафорично й контраверсійно зазначив, що *можна змінювати одяг, політику, жінок, релігію, філософію більшою чи меншою мірою, однак не можна змінювати своїх дідів: поляків, євреїв, англо-саксів...*

Неперехідний закон природо-культуровідповідності. Ним обведено буття, життєтворчість кожної нації, народности, спільноти. І той народ, який самовільно чи насильно виходить за межі цього живильного кола, наділений тільки однією здатністю – бути розкладеним, поневіченим і витолоченим “іншими”.

Падолистові події сповна “обдарували” українців цими світовідчуттями, пересипаними щоденними тривогами, надіями, радостями перемог, втратами і вшануваннями Героїв.

Наші устремління в майбутнє (як і в минуле) відшукують у пам’яті приклади, причинності, поведінкові норми в діяннях тих, які вже фізично не з нами, але серед нас і для нас. Згадуємо голодоморні страхіття, людей, які були не жертвами, а Борцями, пізнаючи їхню волю та жертовну долю, згадуючи слова-звернення (“*До українців*”) поета **Віктора Баранова**: “***І що ми на Вкраїні – таки український народ, а не просто юрба, що населенням зветься”.***

Тому особливо в ці дні варті уваги значимі (високою етикою життя) постаті для української історії. Одна з них – **Мілена Рудницька**, якій цьогоріч 130! Уродженка Тернопілля, студентка Львівського університету, навчаючись у Відні, підготувала оригінальне дисертаційне дослідження – “Математичні основи естетики Ренесансу”. Ця “ренесансна” постать є знаковою в суспільному житті українства вже тому, що очолювала Світовий союз українок, дружила з Є. Коновальцем, Л. Мишугою, багатьма великими українцями, обиралася делегаткою польського Сейму, різко засуджувала пацифікацію, зарекомендувавши себе прекрасним організатором українських міжнародних рухів. А ще – достойно виховала свого єдиного сина Івана Лисяка-Рудницького, відомого політика, історика, педагога, громадського діяча.

Однак найбільш вагомим моральноетичним, політичним доробком Мілени Рудницької є діяльність, пов’язана з Голодомором. Її ім’я не менш значуще для українства в контексті боротьби за спасіння українців та доведення до світу правди про голодуючих і помираючих, ніж **Дж. Мейса** чи **Р. Конквеста**. Вона стала першою українкою, що на весь світ заявила про трагедію українців 1932–1933 років. Будучи заступницею голови Українського громадського комітету рятунку України, вона проводила значну просвітницьку діяльність, організовувала допомогу голодним, зініціювала розгляд питання допомоги українцям, вимагаючи осудження срср на Раді Ліги Націй. У праці “Боротьба за правду про великий голод” вона відкрито заявила, що масовий мор українців був організований кремлем. Вона мужньо сказала про замовчувану правду, коли дворушницька політика провідних держав Європи унеможливила спасіння українців від голодної смерті. Справді, 29 вересня 1933 року з 14 держав на засіданні Ліги Націй лише 4 країни голосували за надання допомоги помираючим українцям, вважаючи, що голод є “*внутрішньою справою*” срср. Це відчуття несправедливості, антигуманності, проявлене “цивілізованим” світом у ставленні до голодуючих українців, вона пронесла впродовж життя. Однак не скорилася навіть тоді, коли сповна усвідомлювала, що правди ніде шукати, бо належить вона “*сильним світу сього*”.

Ця славна жінка-матір на фініші свого життя зробила відчайдушний крок – будучи солідарною з українським народом, правду про трагедію якого продовжували приховувати, вона оголосила в знак протесту голодування. Відмовившись від їжі, померла (1976 р.) і в такий спосіб нагадала вкотре світу про вселенське зло, вчинене російським більшовицьким режимом над українцями. Але не ця гірка істина власної самопожертви слугувала її життєвим сенсам. Метою великої доньки великої Нації була верховинна віра: “***Ніхто не знищить ідеї, якій ми служили***”. Сказані нею слова озвучила влітку 2022 року М. Шевелєва в статті “Українського інтересу”. Вони звучать рефреном у дні відзначення 90-х роковин Голодомору-геноциду Українського народу.

І хоча страшна війна з боку московських окупантів (або “*трансформаторної армії”,* за словами секретаря РНБО Данілова) продовжується, життя (попри все) нуртує, люди борються, творять, кохаються, народжують, мріють. А ще – пам’ятають. Це залягає особливою зарубкою, бо пам’ять (особистісна, родова, національна) містить надзвичайну силу, утримуючи й оберігаючи народ від жорстокої ходи історії, що часто несе біду й смерть, ігноруючи сутність життєвої місії.

Так сталося, що саме в цей день національної скорботи (26 листопада) в найбільшій залі Національного університету “Києво-Могилянська академія” відбулася прем’єра ораторії для хору та оркестру “***Скорбна Мати***” (музика **Я. Яциневича**, поезія **П. Тичини**) у виконанні Народної академічної хорової капели “***ПОЧАЙНА***” Києво-Могилянки та ***Заслуженого академічного Ансамблю пісні і танцю Збройних Сил України***. Без перебільшення, опираючись на думку та оцінку мистецтвознавців, твір як перший зразок цього монументального жанру в українській музиці суголосний світовим шедеврам Й. С. Баха “Passion” та Дж. Перголезі “Stabat Mater”. Але, очевидно, цей такий своєчасний (певен, житиме в позачассі) талановитий доробок передусім художнього керівника “ПОЧАЙНИ” **Олександра Жигуна** невдовзі стане предметом прискіпливої уваги фахівців музикознавства, мистецтвознавства, філософії музичної освіти, істориків культури.

Твір, який виховує Націю. Такою є лаконічно містка оцінка сприйняття багатьма слухачами та учасниками цього заходу, присвяченого захисникам, воїнам, воям України-Руси. Борцям усіх часів, усіх російсько-українських воєн, які віддали життя за Незалежність, Державність України. Завдяки значній науково-дослідницькій праці Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України; творчому “спалаху душі” маестро **О. Жигуна**; професійному талану художнього керівника й диригента **Д. Антонюка, К. Семенченка** та академічного колективу ЗСУ; щемливо чуттєвому й патріотичному слову доктора філософії й мистецтва **В. Кузик**; благородно-чистому соло **К. Левицької** Україна отримала неоціненний духовний дарунок.

Тому інколи, якщо чути в суспільному просторі вже звичне “*не на часі*”, то знайомо, що такі міркування – неправдиві. Навіть коли йде війна, гинуть люди, повсюди біль, тривога, горе, надскладні завдання в сфері національної безпеки для виживання Нації та Держави. Адже в тому й річ, що саме зараз (як ніколи) потрібна міцність Духу і сила Віри в нездоланність Українського народу і Держави.

Згадаймо хоча б окремі сторінки європейської історії. Як народжувалася “***Марсельєза***”, коли її музично-поетична героїка раптово (як сонячний спалах) заполонила серця французів у їхній боротьбі за свободу проти німців. І якою духовною силою був наділений інший інтелектуальний твір великого філософа **Й. Фіхте**, який у Берлінській академії 1808 року (вже після завоювання Наполеоном Пруссії) виголошує своє знамените “*Звернення до німецького народу”*, в якому стверджує, що для перемоги над ворогом народ потрібно виховати так, щоб він став нацією. А визначальним посилом цього, як блискавка, твору було те, що народ, втративши кордони, правову й державницьку реальність, зберіг, на щастя, єдину для себе основу – ***рідну Мову.*** І саме вона має з’єднати розірваний політичний організм, забезпечити єдність німецького народу, зробивши його “живим”, а отже, переможним.

Це ті унікальні, далеко не єдині приклади європейської історії, коли поезія Слова, Музики творили незборимість Духу Нації, коли Музи перетворювалися на найсильнішу, всеперемагаючу зброю. Саме так світопочуттєво, вгамовуючи дихання, сприймався цей доробок “серця”. Конкордизм, затребуваний не тільки національною пам’яттю, тяглістю вшанування видатних Українців, а й, насамперед, нинішнім часом боротьби за власну Волю і щасливу Долю.

Усвідомлюєш, що так мусить бути, так має бути надалі там, за нашим національним обрієм. Бо саме силою цього духовного дійства оберігали себе українці, з цим вони жили, боролися й перемагали. В найтяжчую й лиху годину вони талантом, громадянською мужністю, жертовною вірою своїх кращих синів і доньок сотворювали геніальні духовні скарби Незламності, Свободи, Правди й Любові. Такими стали для нас **Шевченків** “***Заповіт***”; славень **Вербицького – Чубинського** “***Ще не вмерла...***”; “***Молитва за Україну***” **Лисенка – Конського**... Таким є для нас невгасимий клич “***Слава Україні!”.*** Гадаю, саме на ці верховини національної культури, гідности духу, “стандарти” українського “*серця*” орієнтувалися автори світової прем’єри “**Скорбна Мати**”. Тому, мабуть, і зберегласяся та високість української Ідеї, той етичний рівень загальнолюдськості й християнських чеснот, які закладалися молодим **Тичиною** й шляхетним **Яциневичем** у той буремний 1918-й, вікопомний час національно-визвольних змагань. Тоді не збулося і ця глибоко філософічна, біблійного ґатунку річ не стала довершеним надбанням українства. І лише нині цей спадок двох великих Українців вибухнув новітнім ренесансом людськості, українськості. Завдяки одержимості, натхненності, етичній охайності шанованого Мистця **Олександра Жигуна!**

Справді, промовисто, що саме в славній Могилянській Академії відбулася прем’єра цієї духовної Ораторії – національного скарбу “розстріляного” російським більшовизмом (*чит*. рашизмом) українського мистецького Відродження. Вона, як ніяка інша науково-освітня інституція, століттями зазнавала репресій, гонінь, екзекуцій.

Адже з початків заснування Академії московські царі та їхні “патріархи”, як найлютіші інквізитори, спалювали всі українські примірники, написані видатними українськими вченими-могилянцями, богословами, проголошуючи анафему на книги, видруковані в Києві. Незадовго до народження **Г. Сковороди** *пьотр I* заборо-

нив (1720) книгодрукування українською мовою та вилучив українські тексти із церковних книг, переписуючи з української мови на московську всі державні документи. Указом *єкатєріни II* 1763 р. було заборонено викладання українською в Києво-Могилянській академії... Не перелічити.

Уся ця війна проти української культури, книги, мови ніколи не припинялася, наскрізно просякнувши україноненависництвом епоху століть. Не оминула етноцидна доля й самого творця ораторії “***Скорбна Мати”* Яциневича.** Блискучий композитор, хормейстер, фольклорист, диригент хору Київського університету, прихильник автокефалії Української Церкви, автор понад 200 обробок народних пісень, був, як “*буржуазний націоналіст”,* заарештований і засланий у віддалений кишлак. Єдиною “творчістю” митця, дозволеною сталіністами до кінця його днів, стала праця колгоспного сторожа. Такою була доля бездержавних українців на “своїй”, чужій землі.

І ось на тлі цих пригнічених розмислів у могилянській залі чутно всеперемагаюче Слово, звучить героїкою та вірою Музика. А ще, здається, в них витає дух **Сковороди**, биття сковородинського Серця (*яке є всьому ГОЛОВА)*, з його невловимою, непізнаваною, глибокою мовою образів і символів, осучасненим “читанням” “Себе” і “Світу”. Це та світла година, коли логіка гармонізується з чуттєвою ірраціональністю світосприйняття, роблячи сковородинське “невидиме” “видимим”, спонукаючи говорити з Людиною, своїм Родом і Народом лише ПРАВДОЮ.

Очевидно, що наступне післясковородинське покоління будителів українського Духу (**Шевченко, Костомарів, Куліш**), створюючи першу національну політичну організацію (***Кирило-Методіївське Братство***), також опиралося на цю вічну загальнолюдську цінність, вигравіювавши на своїй печатці – “***Пізнай Правду і вона зробить тебе вільним”.***

Отож Воля, внутрішня Свобода, Свобода Людини і Народу через Правду є тією Цінністю, якою має нині і на майбутнє жити Український Народ. Нею мають заговорити всі, особливо “передні ряди”, інтелігенція, педагоги, художники, духівники Нації. Особливо зараз, у часи жахливої війни, яку розв’язав наш вічний ворог, “єдинородець” – ординська московія.

Щоби ***Сковородинська чеснота Правди*** була присутня повсюдно, так як її сьогодні чутно в натхненному виконанні Ораторії, нагадуючи нам про ціну облудливого “братерства”, яке стало нині тотожним людиновбивству, дитиновбивству, нацизму і тероризму.

Оцей “***взірцевий син України, української землі, української культури”,*** як говорили про **Сковороду**, що міг сотворити себе лише на ґрунті української традиції, був сьогодні з нами також. Є і вічно буде.

Це та щаслива миттєвість, коли поезія Слова **Павла Тичини** народжувала незбагненність Музики, а музика **Якова Яциневича** творила високість Поезії, наповнюючись **Сковородинською** світломудрістю, ніби обрамлюючи святошність **Шевченкового** заповіту – “***Свою Україну любіть!”***

Звернення до Президента України, українського суспільства та світового товариства

По всій Україні знищують біл-борди до вшанування пам’яті саме 10 млн 500 тис. українців – жертв Голодомору

Українські та міжнародні громадські організації, вчені, дослідники, дисиденти, політв’язні, правозахисники, українська діаспора звертаються до Президента України Володимира Зеленського, українського суспільства та світового товариства у зв’язку з антиукраїнською діяльністю Міністра культури та інформаційної політики Олександра Ткаченка.

18 листопада, напередодні 90-х роковин Дня пам’яті жертв Голодоморів, за ініціативою пана Ткаченка по всій Україні розпочато знищення біл-бордів, розроблених низкою громадських організацій, до вшанування пам’яті 10 млн 500 тис. українців, винищених комуністичним тоталітарним режимом в 1932–1933 роках.

Організатором цієї протиправної, антиукраїнської акції є саме Ткаченко, який з перших днів на посаді міністра продовжив проросійську політику Табачника та здійснює політичні переслідування науковців, які займаються дослідженнями геноциду українців. Звертаємо увагу громадськості та світового товариства, що навіть в часи Януковича, який публічно заперечував Голодомор як злочин геноциду, не переслідували науковців та не знищували соціальну рекламу, яка інформувала про злочини комуністичного тоталітарного режиму.

Свідки та очевидці Голодомору, дисиденти, політв’язні, жертвуючи своїм життям, боролися проти комуністичного тоталітарного режиму, намагаючись довести до суспільства історичну правду про Голодомор, щоб українці були вільними людьми та жили у вільній країні.

Так, Олександра Радченко, сільська вчителька з Харківської області, була засуджена у 1945 році на 10 років концтаборів лише за згадку про Голодомор у своєму щоденнику, який вела у 1933 р.: “... цілі села вимерли. Поля в 32 і 33 рок. залишились незасіяними і незібраними. Збирати було нікому — на Україні померло 16 млн чол., тобто 30% населення”.

Розсекречені документи іноземних дипломатів є також доказами масового знищення українців в УСРР. 19 вересня 1933 р. Отто Шиллер, аташе з питань сільського господарства при посольстві Німеччини в Москві, доповідав про знищення 10 млн українців.

Королівський консул Італії в Харкові Серджіо Граденіго у донесенні “Голод” від 22 червня 1933 р. вказував: “Представники уряду визнали, що людські втрати лише в Україні становлять 9 мільйонів душ”. В університетському середовищі говорять про 40–50 відсотків від усього населення України, і я вважаю цю цифру (15–16 мільйонів) точнішою”.

У 1936 році американський психолог Вільям Гантт з університету Джонса Гопкінса опублікував епідеміологічне дослідження з результатами 1-ої п’ятирічки:

15 мільйонів смертей на основі оцінок радянських службовців комісаріату охорони здоров’я. Доктор Гантт очолював медичний відділ Американської адміністрації допомоги і неодноразово відвідував СРСР, у тому числі влітку 1933 року. У листі до економіста Департаменту сільського господарства США Дани Далрімпл від 6 березня 1964 року доктор Гантт підтвердив, що він “отримав максимальну цифру в п’ятнадцять мільйонів” померлих під час голоду 1932–1933 років.

7 листопада 2003 року з трибуни ООН двадцять п’ять країн світу озвучили Спільну заяву про знищення 7-10 мільйонів українців в 1932-1933 роках, яку підтримали десятки країн, в тому числі і російська федерація.

Президенти України Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Віктор Ющенко повідомляли про вимирення Голодомором 10 мільйонів українців. 28 листопада 2020 року у День пам’яті жертв Голодоморів Президент України Володимир Зеленський заявив:

“Наслідком Голодомору, що визнаний геноцидом проти нашого народу з боку тоталітарного сталінського режиму, стали мільйони жертв серед українців. Це втрати, зіставні з тими, яких зазнала Україна у Другій світовій війні”. За офіційними підрахунками у Другій світовій війні загинуло 9–10,4 млн українців.

Намагання “п’ятої колони”, протягом існування незалежної Української держави, дискредитувати дослідження чисельності жертв Голодомору є спецопераціею росії, з метою приховати масштаби злочину, вчиненого Сталіним. Кремль продовжує контролювати минуле та фальсифікувати історію.

За результатами сучасних наукових досліджень та проведених судових експертиз встановлено, що у 1932-1933 роках **комуністичний тоталітарний режим, з метою ліквідації українського національно-визвольного руху, знищення української нації та недопущення відновлення Української держави, винищив 10 500 000 українців, з них 4 млн дітей.**

Одним із організаторів антиукраїнської кампанії є виконуюча обов’язки директора Національного музею Голодомору-геноциду Леся Гасиджак, яка офіційно заперечує наслідки злочину геноциду українців.

Така діяльність О. Ткаченка та Л. Гасиджак є грубим порушенням ст. ст. 6, 34 Конституції України, вимог Закону України “Про Голодомор 1932–1933 років в Україні”, Закону України “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки”, а також протиправним втручанням в діяльність працівників правоохоронних органів та судових експертів, що є кримінальним правопорушенням та загрожує національній безпеці України.

Крім того, Ткаченко та Гасиджак порушили Європейську Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р., прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН.

Також діяльність Ткаченка направлена на знищення української ідентичності та культури, він фактично відкрив “другий фронт” проти Української держави та української нації, в той час коли Збройні Сили України захищають незалежність держави.

На підставі викладеного, звертаємося:

до Президента України Володимира Зеленського з вимогою негайно звільнити з посади Міністра культури та інформаційної політики О. Ткаченка та притягнути його до відповідальності за Законами України;

до громадськості України та світу щодо приховування правди “п’ятою колоною” в Україні про вчинені злочини комуністичного тоталітарного режиму під час російсько-української війни, що є загрозою національній безпеці України.

Звернення підписали:

Степан Хмара, Герой України, правозахисник, політв’язень

Володимир Василенко, Надзвичайний і Повноважний Посол України

Богдан Футей, доктор права, суддя Федерального претензійного суду США

Семен Глузман, політв’язень, Президент Асоціації психіатрів України

Віктор Шишкін, суддя Конституційного суду України

Володимир Сергійчук, Голова Міжнародної асоціації дослідників Голодомору-геноциду

Павло Мовчан, Голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Т. Шевченка

Василь Марочко, почесний голова Національної асоціації дослідників Голодомору-геноциду українців

Олеся Стасюк, Голова Національної асоціації дослідників Голодомору-геноциду українців

Олександр Ушинський, член Президії Української всесвітньої координаційної ради, Голова Асоціації ветеранів війни, учасників АТО, сімей загиблих (померлих) та інвалідів

Ігор Мазур, Голова Громадської організації “Межимор’є”

Михайло Сидоржевський, Голова Національної спілки письменників України

Євген Шевченко, Голова Спілки народних майстрів України

Георгій Філіпчук, Голова Конгресу української інтелігенції

Микола Жулинський, академік, Голова товариства “Україна-світ”

Кирило Стеценко, народний артист України, Голова Київського об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Т. Шевченка

Леонід Мужук, лавреат Шевченківської премії

Валерій Франчук, народний художник України

Олександр Яковчук, лавреат Національної премії імені Т. Шевченка

Богдан Томенчук, лавреат Національної премії імені Т. Шевченка

Ігор Калинець, політв’язень, лавреат Національної премії імені Т. Шевченка

Василь Костицький, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, дійсний член (академік) Національної Академії правових наук України, Президент Асоціації правників України

Павло Маковскі, Голова Асоціації вихідців з України (США)

Ірина Ястреб, Президент Міжнародної організації “Четверта хвиля” (Німеччина)

Роберт ван Ворен, Генеральний секретар Міжнародної асоціації “Глобальна ініціатива в психіатрії” (Нідерланди); Дослідницький центр демократичного розвитку імені Андрія Сахарова при Університеті Вітаутаса Великого (Каунас, Литва)

Микола Кочерга, Президент Фундації Українського Голодомору-геноциду (США)

Вікторія Малько, керівник Центру дослідження Голодомору при Каліфорнійському державному університеті (Фресно, США)

Віктор Рудь, юрист, екс-голова Товариства Українських правників Америки, Голова Комітету Закордонних справ

Григорій Омельченко, Герой України, генерал-лейтенант СБУ, ініціатор порушення кримінальної справи щодо геноциду-Голодомору Українського народу в 1932–1933 роках

“А нам своє робити: визвольним рухом всього українського народу на чолі з нашими ЗСУ торувати шлях до Перемоги!”.

Остання ставка і надія Кремля

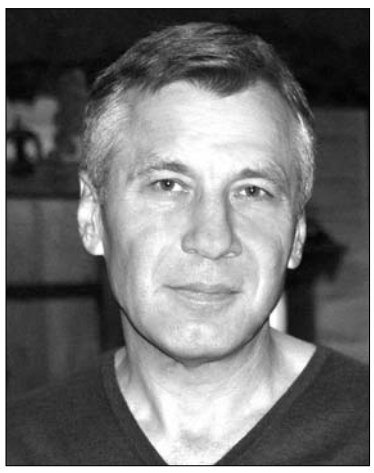

Віктор СКОРИК

Минув лише тиждень від мого допису в попередньому номері, в якому я наголосив, що головним чинником і сподіванням Московії у війні проти України є зима – любий кожному серцю московитського імперця “генерал Зима”.

Нинішній час надзвичайно турбулентний, динамічний і стрімкий, і лише за тиждень всьому вільному світові демократії – Україні і нашим партнерам – стало остаточно зрозумілим, що справді остання ставка і надія Кремля в цій війні – зима, яку воно завжди вважала і вважає зараз своєю найкращою союзницею.

Саме це показово і остаточно довели терористи з імперії зла, посиливши свої дії з наміром знищити енергетичну систему України масованими ракетними ударами. Що призвело до першого в історії останніх 80 років державного енергетичного блекауту. Але і з цим українські енергетики справились напрочуд швидко, хоча й з важкими зусиллями, за блискавичної та об’ємної матеріальної допомоги наших західних партнерів. Справились, але не остаточно, і зрозуміло, що надалі будуть наступні спроби нищення енергетичної структури.

Тому нашим партнерам стало вже на 100% зрозумілим, що захист українського неба є зараз головною, кричущою проблемою, з рішенням якої нема часу зволікати, аби не дати терористичній державі зруйнувати всю систему енергетики в Україні, оскільки ППО та ПРО – це не тільки запорука наших перемог на фронтах війни, а й питання виживання всієї української економіки, як основи функціонування держави, а отже, питання виживання всієї держави в цей час.

Ворог поспішає, бо розуміє, що час не на його боці, що на озброєння ЗСУ ближчим часом надійдуть ще кілька сучасних систем ППО та ПРО, на додаток тих, що були поставлені нашими партнерами раніше, серед яких найефективнішим чином себе зарекомендувала IRIS – новітня система ППО середньої дальності, яка є на озброєнні у світі лише в Україні. Канцлер ФРН Шольц недвозначно підкреслив, що ще три батареї повинні надійти в Україну якнайшвидше. Окрім постачання систем ППО, невідкладною задачею є також постачання боєприпасів до цих систем, і це теж невідкладна проблема. Зараз ідуть перегони з часом, і ці перегони нам необхідно виграти разом.

Ворог поспішає. Бо розуміє і знає, хоча й ретельно приховує, що кількість ракет у нього не є нескінченою, і поповнити ці смертоносні терористичні запаси вона не зможуть упродовж тривалого часу. До цього року Москва виготовляла 60 ракет на рік, отже, якщо вона зараз навіть перевела своє виробництво у три зміни, на цілодобовий режим роботи, то навіть 180 ракет на рік, тобто 15 на місяць – це для неї гарантована поразка в найближчому майбутньому, бо наступними місяцями на службу ЗСУ стануть щонайменше 15-20 потужних сучасних систем ППО, а також десятки і сотні інших систем та засобів ППО різного ґатунку, сучасних і не дуже, але ефективних і потрібних. Тобто найближчими місяцями в Україні буде вибудувана інтегральна система ППО, яка діє у взаємозв’язку як єдина, цілісна система – та інтегральна система, про плани побудови якої наголошувало командування в ході попередніх самітів “Рамштайн”.

Ворог поспішає ще й тому, що незабаром сльота і багнюка, яка заважає вести наступальні операції, зміниться похолоданням, затвердінням ґрунту і відновленням наступальної ходи українського війська. Для ЗСУ важливо не втрачати наступальної ініціативи, завойованої в ході попередніх успіхів, натомість ворогу, навпаки, – максимально перешкодити цьому, щоб перепочити, набратися сил, накопичити сили, зализати рани на своєму смердючому тілі – виготовити боєприпаси, озброєння, навчити сотні тисяч нових мобілізованих, що потребує тривалого часу. І все це в умовах санкцій на Москву, накладених колективним Заходом, які з часом невпинно і невблаганно точать як вода глиняні ноги того Колоса, який до того ж ще й потерпає від усебічних, потужних та невпинних ударів ЗСУ.

Ворог поспішає примусити Україну і колективний Захід до переговорів про “мір” або перемир’я. І саме зараз, поспіхом, на вигідних для Кремля умовах, із зафіксованими результатами його окупаційних зусиль. Саме тому така маніакальна ракетна істерія, саме тому цей шантаж – “сєдой зіми угрози”.

Зараз той час, коли настає пік виснаження інтенсивними бойовими діями, головним чинником яких виявились артилерійські дуелі, протягом тривалого часу, 9 місяців цієї повномасштабної війни. Найбільше виснаження – це **брак боєприпасів**, з обох сторін.

Москва їх судомно шукає у своїй осі зла – Білорусі, Північній Кореї, Ірані, намагається заохотити до цього Китай тощо. Своїх сил та запасів їй вже явно бракує, виробництво – довга справа, і Кремль розуміє, що час для нього – ворог. Ті “нейтрали”, які б, може, й хотіли б на цьому погріти свої руки, скористатися війною Росії проти України для свого збагачення та своїх прихованих геополітичних амбіцій – надати зброю і боєприпаси Москві, але їх зупиняє страх втратити більше, наштовхнувшись на бар’єри санкцій, накладених на Москву.

З нашого боку – України та її партнерів – проблема теж стоїть вкрай гостро. Хоча й вдалось порівняно з літнім періодом війни значно вирівняти співвідношення використання боєприпасів, коли на 35-40 тисяч снарядів ворога українська артилерія мала змогу відповідати своїми лише 6-7 тисячами, тобто один снаряд на 6 снарядів ворога. Тепер це співвідношення приблизно 1 до 3, а з урахуванням того, що на озброєння ЗСУ надійшли більш ефективні артилерійські системи наших західних партнерів, то тут зараз вже проглядається певний паритет. Але боєприпаси, що були на наших складах та складах наших партнерів, теж досягли критичної риски виснаження. Варто сказати, що навіть у могутніх США за місяць виробляється лише 15000 снарядів – порівняйте з інтенсивністю їхнього реального використання за добу нашою артилерією у 6000–7000, це на два дні бойових дій у наших умовах. Крім того, кожна країна має обмеження запасів, нижче якого вона не може переступити. А склади вже майже порожні...

Тому зараз відбувається пошук можливостей забезпечення ЗСУ боєприпасами.

По-перше, це збільшення виготовлення боєприпасів, але це тривалий процес, який наскоком вирішити неможливо.

По-друге, продовжуються пошуки методів залучення до постачання тих країн, які з тих чи інших причин не можуть або не хочуть постачати Україні зброю та боєприпаси. Наприклад, Південна Корея, з якою зараз проводиться певна робота, пропонується поповнити значно вичерпані запаси боєприпасів США, тоді США зможе зі своїх складів поставити нам свої власні боєприпаси для тих систем, що були нам поставлені раніше і будуть поставлені в майбутньому.

Крім того, Пентагон розглядає пропозицію Boeing про постачання Україні наземних бомб малого діаметра, призначених для запуску з наземних артилерійських систем – M142 (HIMARS). Цей боєприпас GLSDB може досягати радіусу дії до 150 км і дасть змогу Збройним Силам України завдавати ударів далеко в тилу окупанта, як альтернатива ATACMSам великої дальності. Тобто йде пошук виходу з цієї скрутної ситуації неординарними шляхами: на звичайні інерційні снаряди накручувати головки наведення сучасних авіабомб, тобто створювати дешеві та сердиті боєприпаси!

Така головка наведення має вартість приблизно 40 тисяч доларів, а це вже не сотні тисяч або мільйони доларів – вартість високоточних снарядів та ракет для сучасних систем, а ще й ось що тут надважливо: інерційних снарядів на складах західних складах – величезна кількість! Бо такі снаряди для них вважались вчорашнім-позавчорашнім днем, а їх дуже багато накопичено за багато десятиліть виробництва. Якщо такий трюк вийде, то це чудово розв’яже для нас найпекучішу проблему цього часу на війні. Перша партія таких снарядів GLSDB може бути поставлена вже навесні 2023 року. А там, хтозна, може й раніше, бо зараз часто трапляються чудеса, яких вимагає і диктує цей час.

Варто у зв’язку з цієї проблематикою повідомити, що саме цими днями, 28 листопада, з конвеєра зійшов перший вітчизняний 152 мм снаряд! Україна налагодила власне виробництво боєприпасів 152 і 122 калібрів, а також мін 120 мм. Боєприпаси виготовляють за технологією НАТО на різних потужностях, у тому числі країн-партнерів. Це вагомий внесок! Так, він дуже запізнілий, але краще пізно, аніж ніколи.

Розглянемо ще одну проблему: втрати та ремонт воєнної техніки. За деякими даними, з якими я згодний, зараз приблизно третина нашої артилерії потребує ремонту через зношеність стволів від інтенсивного ведення вогню, а також пошкоджень в результаті боїв. В цілому проблема ремонту нашої воєнної техніки організована відносно успішно на сьогоднішній день, але такі об’єми ремонту потребують інтенсифікації цієї роботи. Так, на території Польщі та інших наших партнерів розгорнуті ремонтні потужності, але є потреба розгортання додаткових ремонтних сил, і бажано на території України для швидкої логістики та ремонтного обороту, наближеного до ліній ведення боїв.

Втрати ворога у співвідношенні з нашими втратами різні експерти називають різні, але всі оцінки на нашу користь. За оцінками деяких наших урядових очільників та експертів це співвідношення становить як 6:1–7:1. За оцінками західних експертів це співвідношення приблизно 3:1. Достеменні співвідношення будуть відомі лише війни. Але так чи інакше, вже зараз можна впевнено стверджувати, що втрати ворога значно більші.

Чому так? Тому що майстерність нашого війська значно більша, яка помножена на патріотизм, прагнення захистити свободу свого народу, дає такий вражаючий результат.

Це й майстерність наших воєноначальників, які гнучко та прицільно планують та проводять військові операції. Відомо, що успіх наступальної операції залежить від кількості та якості концентрації техніки та особового складу в напрямі наступу, і якщо перевага на ділянці наступу складає у співвідношенні 7:1–8:1, то цей наступ буде успішним, а якщо це співвідношення 9:1–10:1, то оборона противника, що називається, сиплеться. Саме так і діє наше військо, створюючи локальні реперні напрямки з таким співвідношенням сил, мобільно змінюючи їхні вектори та локації за необхідності, що вже є прерогативою та ініціативою командирів безпосередньо на полі бою. Все це примножується самовідданістю та винахідливістю наших воїнів. Більш того, ініціативність наших воїнів проявляється ще й в прагненні самотужки ремонтувати пошкоджену техніку, бережному ставленні до неї, пошуку, як вирішити проблему, не чекаючи на накази та не перекладаючи це на тих, “хто за це відповідальний”, як це властиве для пересічної одиниці колгоспно-ординського війська, де і “баби нарожают”, і “пусть начальство думает”, і “не висовивайся, ініціатива наказуєма”, одним словом, всі ті споконвічні ординські скрєпи.

Так що там з ремонтами техніки у ворога? Погано для них і добре для нас. Мислення, характерне для “величі руського духа”, де всього, як здається їм, багато, а дбати та економити – це неначе дурний тон, призводить до кинутої пошкодженої техніки (яка з вдячністю трофеїться нашими воїнами і партизанами, які доправляють її до нашого війська), до недбальства в ставленні до техніки, що прискорює її зношеність, а також вічні супутники “руського міра” — тотальна корупція та крадійство, від рядового до маршала, тому “раптом” бракує запчастин, а готовність техніки на зберіганні – на складах та військових базах – близька до нуля.

“Всьо вокруг колхозноє – всьо вокруг мойо” – це не просто прислів’я, як кредо “руського міра”, це спосіб мислення і відповідний спосіб життя. Тому огидні картини окупантів із “трофеями” - пральними машинами, телевізорами та холодильниками, з вихваляннями у телефонних розмовах про згвалтування, тортури та розстріли – це все не винятки, а їхня норма – це “от души”, від “широкой русской натури”, цих місіонерів “справжньої духовності”, яку вони несуть всьому “прогнівшему міру толерастії-лібєрастії, нациков, лгбт і жажди наживи”.

А нам своє робити: визвольним рухом всього українського народу на чолі з нашими Збройними Силами торувати шлях до Перемоги!

Слава ЗСУ!

Слава Україні!

Пам’яті жертв Чортківського розстрілу

Нестор МИЗАК,
доктор історичних наук,
професор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
Богдан ВОЛОШИНСЬКИЙ,
член Національної спілки краєзнавців України

80 років тому, 27 листопада 1942 року на полі Чортків – Стара Ягільниця німецьке ґестапо розстріляло 56 патріотів України. Серед них – 16 осіб із Коломийщини, 7 з Жидачівщини, 19 із Самбірщини та Дрогобиччини, 5 зі Скалатщини на Тернопільщині та інших повітів Східної Галичини.

Надуманим приводом до розстрілу 56 політичних в’язнів Чортківської тюрми послужив випадок, що стався 21 листопада 1942 року, коли у Львові член Проводу ОУН Дмитро Маївський (“Тарас”) смертельно поранив кримінального секретаря головного уряду безпеки Рейху. У відповідь ґестапо застосувало каральну акцію “сто за одного” й почало масові розстріли українців. Однак це була формальна підстава, оскільки окупанти марили винищенням галичан, як і всіх українців, та заселенням нашого краю німецькими колоністами. Лише зміна ситуації на фронтах не на користь нацистів скоригувала їхні божевільні плани.

Сьогодні є очевидним, що Друга світова була війною за український життєвий простір. У цій війні український народ опинився між молотом і ковадлом. Якщо т. зв. “перші совєти” (1939–1941) вивезли сотні тисяч українців до Сибіру, то гітлерівські загарбники після завоювання СРСР теж планували масову депортацію українців, але вже на захід. Два мільйони чотириста тисяч українців гітлерівці вивезли на каторжні роботи до Третього рейху, зокрема з Галичини один із чотирьох мільйонів жителів. Для нашого народу настав справжній страшний суд, провіщений Апокаліпсисом. ОУН, розгортаючи широку політичну та організаційну роботу, 23 червня 1941 р. вручила німецькому уряду меморандум, у якому наголосила, що без незалежної Української держави новий порядок у Європі немислимий, але нацисти не зреагували на це.

Проте оунівці не думали складати зброю: 30 червня 1941 р. у Львові скликали Національні Збори й проголосили Акт відновлення Української держави на Західноукраїнських землях. “Волею українського народу, – йшлося в документі, – Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери проголошує відновлення Української Держави, за яку поклали голови цілі покоління найкращих синів України”. Цей Акт попереджував завойовників України, що ОУН боротиметься проти кожного, хто посягатиме в своїх імперіалістичних планах на знищення української нації.

Мешканці західноукраїнських земель з ентузіазмом зустріли проголошення Державності. У багатьох селах краю населення гуртувалося до лав Української армії. По селах і містечках створювалися органи самоуправління, до яких входили оунівці. Як відгомін Акта 30 червня 1941 року майже два місяці тривали освячення могил полеглих борців за волю України та жертв комуністичного терору. ОУН закликала вшановувати пам’ять загиблих героїв.

Масові урочистості відбувалися й на теренах Коломийщини. У Коломиї 30 серпня 1941 року підпілля ОУН влаштувало “Свято зброї”. Після урочистостей пішою ходою пішли на цвинтар до могили Борцям за волю України та поклали до підніжжя вінки героям. Відзначення на західноукраїнських землях Акта 30 червня 1941 року мало велике політичне значення для організації революційно-повстанської боротьби. У наступні роки цей день для українців став святом пробудження національної свідомості і поклику до непокори гітлерівському нацизму.

Акт 30 червня 1941 року викликав у німецької окупаційної влади роздратування і рішучі каральні дії. 5 липня 1941 року у Кракові заарештували провідника Степана Бандеру. На допитах у Берліні на запитання генерал-губернатора Бюллера “Хто і з чийого наказу проголосив Акт у Львові?” він конкретно відповів: “Мої люди і з мого розпорядження”. Відкликати Акт принципово відмовився. Тими ж днями у Кракові заарештували й інших чільних діячів Проводу ОУН. Політична діяльність організації потрапила під заборону. С. Бандера перебував у німецькому концтаборі Заксенгаузен майже до кінця війни. В умовах становлення окупаційного режиму українське населення почало усвідомлювати цинічну і руйнівну німецьку політику щодо України і змінювати своє ставлення до окупантів. 9 серпня 1941 року німецька поліція знову доносила в Берлін: “Сільське українське населення, як лиш попадає під сильний вплив групи Бандери, стає надзвичайно невдоволеним новим порядком... Носієм ворожих течій серед українців залишається, як і раніше, група Бандери”.

Окупаційна влада не забарилася з каральними акціями, почавши масові арешти і розстріли патріотів. Не було жодного населеного пункту, у якому б мешканці не зазнали арештів і розстрілів з боку гітлерівців. Так, у групі розстріляних на полі Чортків – Стара Ягільниця, як зазначено вище, опинилося шістнадцять членів ОУН та їхніх симпатиків з коломийської тюрми. Спочатку як заручники вони перебували в коломийській катівні, звідки їх перевезли до Чортківської в’язниці. Серед них були: Василь Мельничук – провідник ОУН коломийської округи; отець Павло Витвицький – завідатель церкви Успіння Пресвятої Діви Марії у с. Жаб’є-Слупейка Косівського деканату, який героїчно прийняв смерть, висповідавши мучеників перед розстрілом; Дмитро Григорович – учитель з с. Вовчківці Снятинського повіту, організатор підпільних структур ОУН у повіті; Олекса Коссак – доктор права, захисник патріотів на багатьох політичних судових процесах, допомагав підпільникам УВО і ОУН; Володимир Мегера – курсант старшинської школи ОУН; Володимир Левицький – працівник спортивних організацій; Богдан Ліцовський – учитель, член Проводу юнацтва ОУН; Михайло Парасюк – директор тютюнової фабрики у Заболотові; Юрій Сливка – вивісив синьо-жовтий прапор у Заболотові; Микола Сорук – повітовий провідник ОУН Косівщини; Степан Сатурський – учитель і правник, симпатик ОУН; Роман Сельський – заступник окружного провідника ОУН Коломийщини; Володимир Сидорук – господар і підприємець, районний провідник ОУН; Володимир Тихович – продавець у магазині української книги, активіст ОУН; Степан Тулівський – учитель із Буковини, член ОУН; Василь Юрах – член ОУН.

Серед 56-ти розстріляних були дев’ятнадцять осіб Самбірсько- Дрогобицької групи: Іван Борис зі с. Сіде Самбірського повіту, член Української допомогової поліції; Степан Борис – староста села Сіде; Михайло Бурко – член станичної ОУН с. Сіде; Іван Васишак – кооператор; Ілля Гаргас – продавець кооперативи с. Сіде; Микола Гірняк – патріот

зі с. Радлівці Самбірського повіту; Микола Жовнірчук – станичний ОУН с. Ступниця Самбірського повіту; Василь Магур – землероб із хутора Верхи в околиці с. Сіде, член ОУН; Осип Мельникович – староста с. Сілець Самбірського повіту; Михайло Мельникович – просвітянин із с. Сілець; Володимир Мудрий – урядник; Василь Німеровський – член ОУН станиці Сілець; Степан Німеровський – член ОУН станиці Сілець; Юрій Панчишин – муж довір’я с. Ляшки Муровані Старосамбірського району; Василь Попіль – станичний ОУН с. Сіде; Михайло Сілецький – просвітянин із с. Городище Самбірського повіту; Петро Сорока – секретар громади с. Сіде; Осип Чайка – староста с. Кульчиці, симпатик ОУН; Михайло Шпот – просвітянин із с. Сіде.

Також ґестапо розстріляло сім осіб Жидачівської групи: Миколу Гамаровського – члена ОУН зі с. Ралівка Самбірського повіту; Петра Змислого – просвітянина зі с. Баківці цього ж повіту; Івана Кобилецького – симпатика ОУН; Михайла Патика – землероба зі с. Отиневичі; двоюрідних братів Осипа і Миколу Ревуцьких із цього ж села; Миколу Терлецького – члена ОУН. Ще розстріляли п’ятеро невинних із Скалатської групи: Теодора Бідованця – члена юнацтва ОУН, с. Глібів; Михайла Копача – складача друкарні із с. Товсте; Івана Перешлюгу – складача друкарні з цього ж села; Миколу Станіславіва – директора друкарні із с. Сороцько; Михайла Ходоровського – складача друкарні із с. Товсте. Усіх стратили за те, що вони випустили перший номер святкової газети “Нове життя”, органу крайової екзекутиви ОУН. Не пощадили окупанти й двох хлопців із Борщівського повіту: Станіслава Закшевського – учителя, районного провідника ОУН із с. Гермаківка; Павла Кушнірика – члена ОУН із с. Іване-Пусте. Із Підгаєччини стратили Івана Миськіва – голову повітової управи м. Підгайці; Богдана Баб’яка – кооператора з Підгайців і Михайла Печерського – секретаря громади с. Велика Плавуча Бережанського повіту. Прізвищ чотирьох інших розстріляних, кістяки яких пошуковці ексгумували на місці розстрілу, не встановлено. Усі розстріляні були кадровим потенціалом ОУН і УПА та утверджували національний фронт боротьби.

Над могилою страчених мучеників на заклик провідників ОУН місцеві селяни насипали земляний курган, на якому встановили дерев’яний хрест із тризубом. Однак незабаром могилу-курган було зруйновано гітлерівцями. Місцевим жителям за обох тоталітарних режимів суворо заборонялося будь-яким чином відновити і пошанувати могилу українських патріотів. Особливо прагнули затерти пам’ять про страчених борців за волю совєтські власті, оскільки могила полеглих учасників антинацистського опору – членів і симпатиків ОУН надто промовисто руйнувала їхній недолугий історичний міф про “українських буржуазних націоналістів – колаборантів гітлерівців”. Зазначимо, що документи про убивство на Тернопіллі гітлерівцями 56 українських учасників антифашистського опору і цивільних осіб фігурували в якості судових доказів на Нюрнберзькому процесі і включені до матеріалів Нюрнберзького трибуналу над нацистськими злочинцями.

У совєтську епоху територію поля страти як посівні площі використовував місцевий колгосп і з часом координати зруйнованої могили було втрачено. Пошуки місця поховання розпочалися аж після здобуття Україною незалежності. Перші розкопки, проведені навесні 1992 року, не дали результатів, тому на узбіччі дороги, край поля, на якому гітлерівцями страчено українських патріотів, у п’ятдесяту річницю їхньої загибелі зусиллями чортківських національно-патріотичних організацій було встановлено пам’ятний придорожній хрест з іменами полеглих, урочисто освячений 29 листопада 1992 року. Результативними стали пошуки аж через чверть століття після перших розкопок – восени 2017 року. Останки страчених були ексгумовані, і 18–19 листопада 2017 року в Чорткові відбувся урочистий Чин перепоховання на міському цвинтарі. А на місці страти наступного року в полі насипано традиційну козацьку могилу і встановлено пам’ятний кам’яний хрест, освячений 25 листопада 2018 р.

Вічною будуть пам’ять і слава Борців за волю України, полеглих за Українську Самостійну Соборну Державу від рук гітлерівських катів.

Слава Україні! Героям Слава!

“У мені живе любов до свободи і рішучість не дати себе нікому поневолити; не схиляти своєї голови, коли проти цього протестує моя совість”.

Тричастинна симфонія боротьби за правду

Замітки на берегах нової книги М. Тимошика “Материн заповіт у рушнику 1933-го”*

На завершення цього тривожного року мала все-таки рідкісну насолоду поринути в світ незвичної книжкової новинки. З назвою, що, напевне, кожного зачепить за живе, яка не може не розтривожити душу низкою асоціативних посилів. І то таких, що йдуть із глибини серця: “Материн заповіт у рушнику 1933-го” Миколи Тимошика.

Тетяна ГУМЕНЮК,
доктор філософських наук,
професорка, м. Київ

Цю книгу зараховую до особливого жанру науково-популярної літератури, де головним героєм є сам автор. Представляти його особливо не треба, бо добре відомий і в Україні, і за кордоном. Зазначу лиш новіше, за свіжими даними з цієї книги, що переконливо характеризує одну з визначальних рис Тимошикового характеру – результативну працездатність та працелюбність в обраній раз і назавжди його улюбленій професії журналіста-практика і журналіста-викладача: автор 25-ти одноосібно написаних книг, понад півтори тисячі (!) журналістських і наукових публікацій, упорядник і видавець майже сотні книг зі своїми передмовами та науковими примітками.

Випадково чи ні, але ця книга стала 25-ю в творчій біографії письменника-вченого. Він присвятив її, як зазначено на авантитулі, “світлій пам’яті героїв моїх книжок і статей, високий житейський чин яких гартував дух і формував характер”. Така посвята теж знакова, бо книга готувалася до друку з нагоди 65-річчя автора.

Цей так мальовничо, поетично і вагомо-мислительно оповідний саможиттєпис постає своєрідною “Аріадниною ниткою” в унікальний світ видатного вченого, журналіста, письменника, редактора, видавця, педагога, різнобічна діяльність якого багато в чому визначає розвиток національної гуманітаристики в цілому. Хочу зауважити, що Микола Степанович вписує власну оповідь у широкий суспільно-історичний і глобально-культурний контекст, відходячи від будь-якого стереотипного уявлення про історію становлення нашої держави. Аж ніяк не стаючи в позу морального цензора, описуючи й аналізуючи “цехове” письменницько-журналістське життя в дуже складні періоди історії країни, сам автор постає, за влучним визначенням авторки переднього слова Галини Дацюк “Правда про вигоду не дбає”, взірцем “прямостояння” у житті і професії: “Микола Тимошик вимірює ці критерії прямостояння трьома П: порядністю, патріотизмом і професійністю”.

Нова книга професора Тимошика належить до тих унікальних наукових праць останнього часу, що є поєднанням характерних, можна сказати, провідних тенденцій світової науки: з одного боку – це все більш настійливе прагнення до виявлення “людського фактору”, що надзвичайно актуально для сучасної антропологічно орієнтованої гуманітаристики, а з іншого – біографіка особистості постає як культурно-історична проблема і передбачає у якості предмету історію індивідуальності у поєднанні всіх тих ознак, з якими вона є даною в контексті певного періоду культури.

Автобіографічна канва життя Миколи Степановича всепроникливо переплетена з його громадською, науковою, педагогічною діяльністю, з його творчістю, і всі його життєві враження, переживання, радощі й печалі так чи інакше втілюються у його Слово та перетворюються на глибокодумні есе, наукові статті й книги.

Хочу наголосити на актуальності та значущості книжкової новинки, обсяг якої, без двох сторінок, – 600. У сучасній гуманітаристиці відбувається нечуваний (небувалий, надзвичайний раніше) “бум” біографічної літератури: енциклопедії, словники, автобіографії, життєписи, мемуари, листування користуються величезним читацьким попитом. Виникли біографічні та генеалогічні центри, біографічні альманахи, літературні серії. Зростання інтересу до біографічного методу визначає необхідність обґрунтування інформаційного потенціалу, історичної, наукової, соціальної і культурологічної значущості цієї літератури. Від інструментального використання біографічного методу та біографічного матеріалу сьогодні здійснюється перехід до вивчення біографічного як соціального і культурного феномену. Так, біографія постає як: 1) культурний взірець; 2) засіб культурної інтеграції; 3) культурний горизонт діяльності особистості; 4) реконструкція “слідів особистості в історії культури”.

Маючи дуже добрий досвід як письменника, так і науковця, а до того ж і лектора журналістики, організатора видавничої справи, автор веде розмову за кількома сюжетними лініями.

Структура і зміст книги нагадує тричастинну симфонію саме у давньогрецькому сенсі слова – “співзвуччя, злагоджене звучання, злагодженість”. Тут біографія-життєпис поступово розгортається у біографію-життєрозуміння як реалізацію “справжнього материного заповіту”: болісне до глибини душі прагнення передавати правду своїм дітям і внукам (див. стор. 151). Безперечно, ця умовна тричастинність є внутрішньо виправданою.

Фактично йдеться про глибинну за змістом і взірцеву для наслідування формулу власного життя Миколи Тимошика. Її він остаточно означив для себе після того, як знайшов по смерті матері в її родинній скрині історію материних пошуків правди про свого батька, який за незгоду написати заяву до колгоспу того зловісного 1932 року був знищений комуно-більшовицькою системою – в числі сотень і тисяч таких же невпокорених українців був арештований, засланий у сибірські табори ГУЛАГу, де й загинув. Суть цього заповіту в передслові від автора викладена так: **бути готовим до праці чесної, але тяжкої й часто невдячної; хай там що стояти за правду; не принижуватися перед зверхнім хамом; за будь-яких обставин життя не втрачати власної гідності; завжди пам’ятати хто ти і звідки вийшов; нічим не огудити й не зганьбити коріння свого роду, його мову й звичаї та рідну Данину**.

Данинський храм

Насамперед, читач одразу починає відчувати струми, що об’єднують важливі етапи в становленні особистості, спомини автора, опис власного життя, авторське “декодування” культурних смислів, подій, ситуацій, висловів. (Розділи: “Моє життя”; “Коріння роду”; “Данина – моя любов і печаль”).

Друга сюжетна лінія сповнена особливої драматичної напруги. Це роздуми про власну творчість, про призначеність своєї діяльності, а також вербальні портрети низки знакових постатей української історії, написані з тією любов’ю, в якій розкриваються глибини їхнього таланту. Не сумніваюсь, що читач буде вдячний авторові за всебічне осмислення спадку цих обранців тяжкої і водночас щасливої долі справжніх патріотів, геніїв українського народу. (Розділи: “П’ять інтерв’ю про головне”, “Мої книги”).

Є ще одна сюжетна лінія, яка ніби пронизує решту. Вона глибоко віддзеркалює постать самого оповідача у сприйнятті колег, сучасників. Ці розділи додають щирості, психологічної переконливості, надзвичайної людської об’ємності всій картині життя істинного вченого, мислителя, письменника, патріота. (Розділи: “Чин ученого, журналіста, особистості. Із думок колег”).

Завершується книга повним бібліографічним показником наукових, журналістських, художньо-публіцистичних праць, написаних автором упродовж багатьох років і опублікованих у різних виданнях України та закордоння.

Надзвичайно вдало обрано мотто книги. Це міркування відомого німецького філософа Ф. Шпільгагена про поклик і чин особистості: “У мені живе любов до свободи і непохитна рішучість не дати себе нікому поневолити; ніколи не схиляти своєї голови, коли проти цього протестує моя совість; жити так, як сам життя я розумію, і йти тим шляхом, що я його собі обрав. Яким би він трудним не був, не даючи нікому ніяким підлещуванням, ніякими погрозами звести себе із цього шляху”. По-моєму, така думка надзвичайно суголосна сутності життя автора цієї книги.

Творчість безупинна, і людський, національний та науковий “дух неспокою”, що ним живе Микола Степанович Тимошик, є надійною запорукою наступного і вельми очікуваного новоявлення правдивого Слова нашого видатного сучасника.

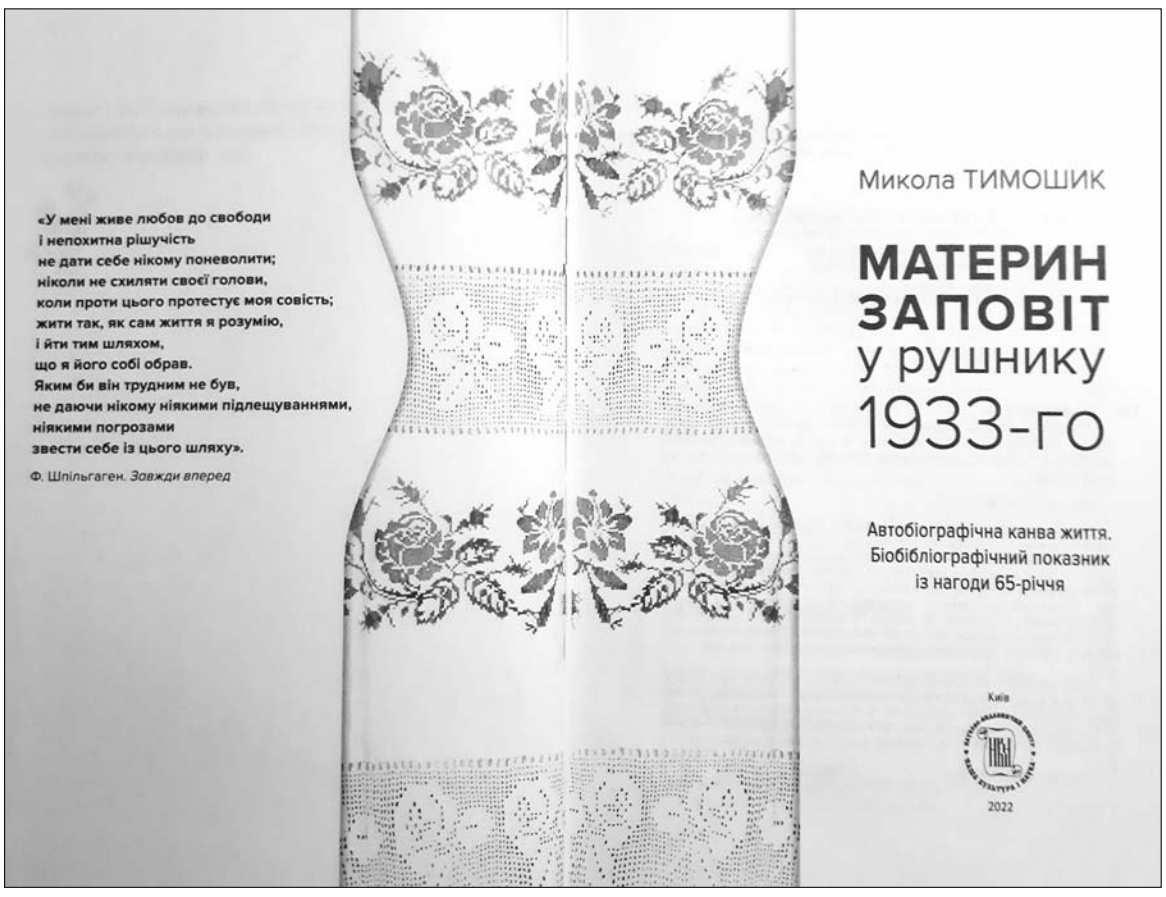

***Від редакції*. Отримавши першу рецензію на нову книжку нашого постійного автора і члена редколегії професора Миколи Тимошика та бажаючи надати читачам повнішу інформацію про це справді незвичне видання, ми звернулися до автора з проханням коротко розповісти про мотивацію до написання “Материного заповіту...” та про її змістові особливості. Ось що він розповів:**

“Книжка ця справді помітно різниться від усіх моїх попередніх – і за видом видання, і за структурою, і за змістом.

Первинно у намірах визрівав звичайний “Біобібліографічний показник праць”. Їх за роки життя в журналістиці, науці та книго-

виданні нагромадилася не одна копа. За назвами – понад півтори тисячі. Той масив різножанрових і різнотематичних текстів спонукав збирати все докупи та систематизувати. Звісно ж, у сув’язі зі “слідами” побутування одноосібно написаних книг та статей поза самим автором: оприлюдненими фаховими рецензіями, відгуками знайомих і незнайомих читачів.

Такого видання було б цілком достатньо для формального позначення скромного “маячка” до свого ще свіжого 65-річчя.

Але дві обставини вплинули на зміну концепції книги.

Першою було віднайдення 25 літ тому, другого дня по смерті матері, в її данинській родинній скрині незнаного доти пакету документів. Історія їх появи не могла не приголомшити. Потай від мене, тоді вже дипломованого компартійного журналіста, наприкінці 1980-х років напівграмотна мати шукала правди про свого батька Івана Петровича Мозгового – для неї назавжди 36-річного. 1932 року його розкуркулили і за незгоду написати заяву до колгоспу вислали із села. Як з’ясувалося згодом, на Соловки. Там його й знищив більшовицький режим у числі сотень тисяч невпокорених і патріотичних українців. Усі наступні десятиліття мати оберігала своїх чотирьох дітей від тієї правди, сповна розплатившись із радянською владою своєю гіркою долею дитини-сироти, народженої від “ворога народу”.

З того пакету душу обпікали десятки відбитих на єдиній у Данині друкарській машинці запитів, адресованих у Ніжин, Чернігів, Київ, Москву, Мурманськ “конторам”, абревіатури яких і тепер селяни вимовляють з острахом – “МВД”, “КГБ”. Кожен із тих листів закінчувався словами: “Мені це потрібно для світлої пам’яті батька та чесного імені дітей і внуків”. Майже стільки ж і відповідей – на різних бланках, але з однаково повторюваною казенною фразою: “Какіх-лібо свєдєній о вашєм отце нє імеєцца”.

Цей пакет був загорнений ...у рушник із червоно-чорних мережив рослинного чернігівського орнаменту на білому домотканому полотні. Його вишила й ним огорнула хатні ікони в страхітливому 1933-му мати моєї матері – горда й співуча селянка із Шатури Устина Зіновіївна Дерезенко (Мозгова), тоді вже 32-річна вдова з трьома малолітніми дітьми.

Перечитуючи вже вкотре ту запізнілу знахідку, щоразу ловив себе на тому, що маю справу із **Материним Заповітом**, який вона не встигла передати перед смертю своєму найменшому синові. Втім, суть його знав та засвоїв раніше – із чину життя простої українки-колгоспниці, генетично пов’язаної з прадавнім заможним хліборобським родом. А тут, із рушника, який тепер у моєму київському помешканні обрамлює ікону святого Миколи, цей Заповіт постав переді мною в усій його гірко-солодкій величі.

Звідси і назва книжки.

Другою обставиною її з’яви був приклад мого всежиттєвого вчителя Івана Огієнка (митрополита Іларіона). Будучи не лише свідком, а й безпосереднім учасником багатьох визначальних подій, пов’язаних із тріумфом і трагедією Української національної революції, він в останні місяці праці на рідній землі, в Кам’янці-Подільському (на посаді виконувача обов’язків Голови уряду УНР), прийшов до розуміння “свого конечного обов’язку” детально описати ту пору, дати майбутнім дослідникам нашої історії матеріал, так би мовити, з перших рук.

Однак тяжкі й непевні умови еміграційної дійсності не дали змоги чоловому ученому й державнику сповна реалізувати цей намір. На основі збережених денників та численних документів, які згодом возив із собою дорогами близьких і далеких чужин, вдалося йому створити лише коротку “автобіографічну хронологічну канву”, яку назвав просто й промовисто – “Моє життя”. У тій канві – лиш знакові, на його думку, дати та фрагментарні описи подій, фактів, їхні оцінки чи короткі коментарі. На цій основі він планував писати згодом розлогі мемуари. Втім, незважаючи на прожиті 90 літ, руки до цього так і не дійшли.

Тож і “Моє життя” у першій частині цієї книги – це, певною мірою, запозичення в професора Огієнка форми викладу матеріалу: лише хронологічна канва, начерки, етюди подій, часом і переживань, зафіксовані в різні часи і за різних обставин у власних щоденниках та записних книгах. І деяким із них, можливо, ще рано давати оцінки.

Професія журналіста від початку виробила звичку фіксувати все те, що хвилювало, зачіплювалося за вільні краєчки вразливої душі. І то без відкладання “на завтра”, а саме “гарячими слідами”, коли все те, що просилося на папір, ще не втратило тремтливості душі, емоційних забарвлень, присмаку першого дотику серцем. У такий спосіб ті записи ставали згодом безцінною коморою думок, ідей, образів, фактів, деталей, що завжди є головним “будівельним матеріалом” майбутніх книг.

У цьому виданні також – знакові інтерв’ю з проблем, що стали провідними в журналістській, публіцистичній та науковій творчості. Таких своєрідних проблемно-тематичних блоків тут означено шість: українознавство, журналістика, книжництво, діаспора, село, інтелігенція.

І ще про одну принципову позицію автора щодо змістового наповнення книжки.

Нерідко так звані ювілейні видання формуються здебільше з матеріалів, написаних спеціально “на пошану” ім’ярека. За цих умов сам автор або оргкомітет з відзначення якоїсь круглої його дати письмово чи усно звертаються до широкого кола друзів-однодумців із пропозицію написати щось похвальне, визначальне, осібне про нього.

Тут – жодного замовлення. Тому прізвища “генералів галузей”, високопосадових очільників з їхніми позитивними оцінками життя і праці ювіляра годі шукати. Незначні за обсягом розділи, де йдеться “про автора”, сформовані здебільше з фрагментів численних рецензій на книги або з відгуків на різні тексти, оприлюднених раніше у мережах, пресі чи вибрані з особистого листування. Такий підхід, скажімо, властивий і для книги Марії Матіос “Вирвані сторінки з автобіографії”.

* *Тимошик М. Материн заповіт у рушнику 1933-го. Автобіографічна канва життя. Біобібліографічний показник із нагоди 65-річчя. – К.: Наша культура і наука, 2022. – 592 с. (+48 іл. вкл.), ім. пок., резюме англ. м.*

У Полтаві вшанували пам’ять жертв кремлівського Голодомору-геноциду

Щороку в четверту суботу листопада Україна вшановує пам’ять жертв Голодомору 1932–1933 років і масових штучних голодів 1921–1923 і 1946–1947 років. 26 листопада в Полтаві громадська організація “Рух Ветеранів Полтавщини”, громадська спілка “БАЗУКА”, полтавське духовенство ПЦУ за участю Полтавського офісу Українського інституту національної пам’яті (УІНП) та патріотичних містян організували захід із вшанування пам’яті жертв Голодоморів біля однойменного Меморіалу у сквері на перехресті вулиць Європейської, Панаса Мирного та Кагамлика.

Серед ініціаторів і організаторів спорудження цього міні-меморіалу були ті, хто захищали Україну і зі зброєю в руках відстоювали культурно-історичну спадщину. Це депутат міської ради, воїн ЗСУ Юліан Матвійчук і співзасновники Руху ветеранів російсько-української війни на Полтавщині Віталій та Олександр Сорокові.

“Голодомори 1921–1923, 1932–1933 та 1946–1947 років – геноцид, який кривава Москва продовжує в наші дні. Щоб перемогти, ми повинні бути сильними, викинути зі свого життя та голови весь російський непотріб, пам’ятати нашу історію та правильно виховувати наших дітей. Країна-терорист руйнує ракетами інфраструктуру, вбиває цивільних людей у супермаркетах та власних оселях, прагне стерти з лиця землі наш народ. Тоді, 89 років тому, і зараз злочини Кремля стали можливими через те, що ми були слабкі. Будували дороги замість ракет, слухали рашистську музику і берегли пам’ятники ненависникам і катам українців, замовчували власну історію та забували своїх Героїв”, – прозвучало у виступах воїнів ЗСУ Тараса Лелюка та Віталія Сорокового. Після хвилини мовчання в пам’ять про мільйони українців, закатованих голодом, вони закликали до боротьби з ворогами на усіх фронтах – воєнному, культурному, історичному та духовному.

Регіональний представник УІНП в Полтавській області акцентував на тому, що внаслідок окупації російсько-комуністичним режимом Української Народної Республіки значна частина України на початку 1920-х років опинилась у складі СРСР. Голодомор – прямий наслідок втрати державності, а ще це була дикунська московська технологія придушення визвольного руху за незалежність. У Москві вдалися до вбивства голодом, аби знищити українців як націю, що могла поставити питання про відновлення незалежної держави. У 20-х, 1930 і 1932 роках Україною прокотилася масштабна хвиля масових протестів і збройних виступів проти насильної колективізації селянських господарств. Приміром, у 1930 році було зафіксовано понад 4 тисячі масових протестних виступів за участі близько 1,2 мільйона селян. Згадав представник УІНП і занесення цілих сіл на “чорні дошки”, зокрема Лютеньку і Кам’яні Потоки на Полтавщині.

Промовці на громадянській панахиді наголошували, що й через дев’ять десятиліть після Голодомору-геноциду росіяни знову застосовують методи геноциду. Дев’ять місяців повномасштабної війни засвідчили: здійснюючи вторгнення, Росія має на меті знищити українську націю, українську ідентичність, культуру, мову. Для цього окупанти вбивають і депортують українців, переслідують українську мову, руйнують міста, крадуть українське зерно, знищують сільськогосподарську інфраструктуру, спалюють українські книжки.

Духовенство Православної церкви України під керівництвом архієпископа Полтавського і Кременчуцького владики Федора та архієпископа Харківського і Полтавського владики Афанасія провели богослужіння та панахиду, молитовно згадавши невинно убієнних кривавою терористичною Москвою жертв Голодомору-геноциду 1932–1933 рр.

“Наш християнський обов’язок – молитися за всіх, хто упокоївся, бо вони є нашими рідними. Вони нікуди не зникли і потребують нашої молитви. Важливо пам’ятати таку трагічну сторінку історії, як Голодомор, щоб унеможливити подібне у майбутньому. Російські загарбники хочуть асимілювати українців, вбити, стерти нашу історію і натомість нав’язати чужу, спотворену. Але ми бачимо, що українці пам’ятають свою історію і неодмінно виборють майбутнє, прогнавши зі своєї землі ворожу чужоземну орду”, – сказав владика Федір.

З ініціативи Полтавського офісу УІНП на полтавському телеканалі “Місто+” продемонстрували документальні короткометражні відео УІНП “Повстання проти голоду” та “Чому голодомор став можливим”.

Полтавський офіс УІНП

“Ти повинна бути серед тих, хто повернеться і вдихне життя в свої міста, села, в свою країну”.

Трамвай “Краків – Буча”

Знову – ніч, і я знову не можу спати. Під одним моїм боком палає Буча, Ірпінь, Гостомель, під іншим – багатостраждальна Чорнобаївка, де живуть батьки, а в головах вибухають ракети над Києвом, Харковом, Маріуполем, Черніговом...

Пізні трамваї, які гуркочуть під моїм вікном краківськими вулицями, щоразу викликають найстрашніше в моєму житті дежавю – земля і стіни здригаються – стріляють! Правило двох стін! Впасти на підлогу! Заплющити очі, відкрити рот!

“То трамвай, дівчинко, звичайний трамвай, ці стіни витримають його коливання, нічого не завалиться, нічого не горітиме!”...

“Ні, про “(не) завалиться”, “(не) горітиме” не треба. Особливо на ніч. Я не хочу вкотре бачити перед собою тридцять коней, які горять живцем у гостомельській стайні. Навіть коні! Навіть коні... Їх теж треба було демілітаризувати, денацифікувати, вони теж несли загрозу потенційного членства в НАТО?”

“Добре, забудемо ці слова. Уявляй, як повертаєшся додому – чоловік з утомленими, але щасливими очима зустрічає, обіймає, пригортає до себе... Між вами намагається протиснутися Туся – руда смішна дворняга, яка од вибухів ховалася так глибоко під дошками, що ледве вибиралася звідти. З черешні нявчить кіт Васька. Черешня, хоч і не обрізана цьогоріч, але вся густо обліплена цвітом – багато плодів нав’яжеться. Ви заходите в дім – ваш, щасливий, рідний дім, який усе пережив, вистояв, витримав... Оббігаєте кожну кімнату – повертаєтеся в своє життя, берете до рук кожну дорогу серцю дрібничку, плачете, дякуєте Богу, чоловіку, кожному воїну...”

“Я не знаю, чи є в мене дім. Чи є в мене чоловік... Уже тиждень – жодної звістки. Тільки новинна стрічка ніби з горнила самого пекла: чергова порція розтрощеного, спаленого – чорного-чорного...”

“Не дивись новинні стрічки”.

“Як?”

“Якось”.

“А хтось так зумів? Бодай одна людина з усіх цих сотень тисяч, мільйонів українців, які стоять у черзі за PESEL, які вивезли з вогню своїх дітей, котів і собак, купку тоскних речей, а душі залишили там палати, боротися, виносити поранених із лінії вогню, доставляти харчі і ліки тим, хто зостався?..”

“Ти мала зберегти життя дітям. А ще повинна бути серед тих, хто повернеться і вдихне життя в свої міста, села, в свою країну. Хто лікуватиме словом зранені душі, хто розгрібатиме ті руїни, підніматиме нові храми, будинки і зводитиме мости. Хто нестиме пам’ять про тих, котрі віддали свою плоть і кров, аби було куди повертатися жінкам і дітям, аби ті, хто вийшов на сонце зі своїх бомбосховищ могли надбудувати міцні, світлі стіни, постелити новий дах і повісити білі фіранки. Щоб песику було між ким скучено протискуватися”.

“Про песика теж не треба. Два тижні поспіль щодня, в темноті виносячи йому їжу, я бачила: знову миска незаймана. Шкода собаку. І їжі шкода, незайманої. А темінь така, як ніколи в житті. Ніби світла взагалі не існує. Тільки тривожно бринить над головою дрон, ніби гігантська металева оса, ніби всевидюще вороже око, прискіпливо скануючи простір. Гукаєш собаку – не озивається. Знаю: живий, знаю, дивиться в морок розплющеними очима, а вийти не може. Та й мені так само хочеться забитися в найглибшу щілинку, куди б не долітали звуки випущених градів, де б не здригалася в агонії земля від залпів мінометів, де б можна було заснути і знати: завтра ми прокинемося”.

“Навіщо тобі про це думати зараз, коли вже це позаду? Коли трамвай – усього лише трамвай, а не тяжка артилерія, не танк, який націлився на твої вікна?”

“Не позаду. Це зі мною, де б не була. Це з моїми рідними і з тими, про чиї існування не здогадуюся. Я не знаю, чим вичерпати з пам’яті ті два тижні в підвалі під обстрілами. Весь день вичерпую, а на вечір цей отруйний колодязь знову повен. У короткі проміжки між боями ми рахували знесені в підвал свічки й сірники, збирали в саду тонку шагреневу шкіру снігу, разом із торішнім листям скочуючи його в брудні сніжки, аби розтопити на воду. Ми ліпили чудні коржики, які здавалися смачнішими за ресторанну грузинську кухню. Передавали одне одному багато разів заварений пакетик чаю. А ще – боязко піднімалися в дім і зазирали у вікна, аби зрозуміти – звідки сьогодні вітер приніс чорний ядучий дим. Але то була марна справа – клубилося щодня і звідусіль. І дими ті були такими густими і всеохопними, що змішувалися з хмарами, перетворювалися на хмари, ставали нашим небом – жахким, лютневим лютим небом, яке вивергало вогонь і тільки множило дими.

Ми були безмовними свідками розгортання пекла. На наших очах наповнювався вогнем сусідський будинок. Він палав приречено, безутішно, ніби наперед знаючи, що ніхто його не приїде загасити. Не буде сирен, блискавичного розмотування шлангів і наповнених водою брансбойтів. Ніхто не намагатиметься врятувати дорогих його господарям речей, які вони не змогли а чи не встигли з собою взяти. Горів так тихо, ніби в беззвучному режимі, гордо і рівно, чим ще більше підкреслював нашу безпорадність.

Ми, ті, хто не одну ніч провів у підвалах, бомбосховищах, у тісних холодних льохах, мабуть, ще довго боятимемося засинати. Боятимемося прокидатися. Боятимемося живого вогню. Різких звуків. Трамваїв, врешті, під своїми вікнами”.

“Який дим найстрашніший?”

“Отой, який бачила останнім над Бучею. Ми тяглися в колоні евакуаційних автомобілів, уперше за часи війни покинувши стіни свого дому. Я почувалася равликом, із якого жорстоко здерли його захисну мушлю. Лишилася тільки відкрита гаряча пульсуюча рана. Здерли в один ривок, без знеболюючого. У світі за стінами нашого дому конала чорна зима. Пустками перед нами стояли десятки вигорілих будинків. На розбитих дорогах лежали сплющені бляшанки військової техніки, на узбіччі скніли покинуті прострелені автомобілі. Розграбовані магазини, зібгані, як листи паперу, металеві стіни ангарів... Бруд і попіл. І – метал, метал, метал...

Я боялася озиратися. І не могла не озиратися. І коли це зробила востаннє – побачила маленьку білу цятку нашого міста, над якою підіймався смолянистий дим. Товщина його була такою, як світла цятка міста... І десь там, у тій цяточці, залишився мій чоловік, наш дім, наш сад, наше життя, кіт і собака...

Зупиніть машину! Дайте вийти! Хочу додому! Навіть якщо стіни впадуть, то зроблять це з найбільшою турботою, як старий слон, котрий не хоче придавати маленьку дівчинку, що годувала його з руки. Або ж як палач, що співчуває жертві і зробить свою справу швидко і точно. Але з машини не можна. Не дійти. Не вижити...”

“Дими не бувають вічними. Вітер розвіє, дощ заллє...”

“Я вже це чула. Коли в Чернівцях, потрапивши в турботливі чуйні руки, мене повели в магазин одягу. Стою між рядами, дивлюся на світлі стопочки сорочок і блузок, і не можу збагнути: навіщо мені це? Що з ними робити? Це для мирного життя. А зараз – війна. До мене приросли одні теплі штани, які не знімала навіть уночі, куртка, старі черевики з поламаним замком... Нащо мені блузка? Нащо мені сукня? Нащо шалик? Я залишила все, що мала. Всі свої намиста в різьблених дерев’яних куферках, босоніжки на підборах, леткі шовкові сарафани. Ба більше. Все, над чим працювала, що творила, що несла в цей світ. Десятки років я ткала продовження свого внутрішнього світу, висаджуючи троянди під аркою, випещуючи яблуні, обживаючи кожен куточок свого простору любов’ю й турботою. У цьому світі осінніми вечорами потріскували дрова в каміні, влітку на терасі остигав м’ятний чай, розлитий по горнятках друзям, вечорами звучала фортепіанна музика, а за зачиненими дверима маленької кімнати, наповненої книжками й доньчиними картинами, творилася поезія. Хто я тепер? Де я тепер? Куди я тепер? Хіба можна скласти у валізу свій світ? Але мені кажуть: “Купуй сукню. Після зими буде літо. Як же без сукні?”

“Тобі пощастило! Прийняли люди, які стали вам земними янголами. Вони обережно зазирають в очі і намагаються зрозуміти: що сказати, аби не ранити необачно? Вони віддають свої речі і діляться хлібом. Знаходять велосипед і ноутбук і показують своє місто, в яке невідворотно заходить весна”.

“І від усього цього, від зворушливих баночок із супами, які польські жінки готують українкам і зносять з усього міста до центрів допомоги, від вивішених по Кракову жовто-блакитних прапорів, від розміщених у магазинах коробок для збору продуктів, від оцих невмілих “будь ласка” з відчутним акцентом хочеться плакати. Обійняти кожного і плакати. Але я не плачу. Не можу вже. Бо душа вийде з тими слізьми. Бо сильною треба бути. Бо діти на мене дивляться. Бо ще стільки наших людей сидить у підвалах і не плаче! Ночує в окопах і не плаче. Дивиться на руїни своїх будинків і не плаче. Хто я така, щоб дозволити собі плакати?”

“Плач, дівчинко, плач... Ще буде час затиснути губи, засукати рукава і сухими очима вишукувати серед уламків майбутнє. А зараз – плач. За усіх, хто в підвалах. Хто в окопах. Хто їде з котом і собакою в безвість. За тих, хто зостався. За тих, кого немає кому оплакати. І за тих, хто вибрав усі свої сльози, так і не знайшовши полегшення. А потім, коли вляжеться найменший дим, коли проявляться нові кольори, коли ніщо не полохатиме птахів вити нові гнізда, ти сядеш у свій трамвай, і він повезе тебе до самого дому – в трояндах на арці, з книжками на поличці, з бронзовим підсвічником на фортепіано. І тебе зустріне з утомленими, але щасливими очима чоловік, і пес поміж вами стрибатиме, і кіт проситиметься до рук, і черешня цвістиме – густо-густо, щоб і вашій родині вдосталь вродило, і кожному, хто пройде мимо і подивиться на них.

Вези мене, трамваю, вези...”

Юлія БЕРЕЖКО-КАМІНСЬКА: “Я переплавила свою тугу в любов”

Про автора. *Юлія Бережко-Камінська – українська письменниця (поетеса), журналістка, редакторка, секретар Національної спілки України з роботи з молодими авторами. Авторка восьми авторських книжок поезій. Лавреатка всеукраїнських літературних премій імені Григора Тютюнника, Олександра Олеся, Анатолія Криловця та ін. Живе у місті Буча Київської області. Народилася і виросла у селі Чорнобаївка Херсонської області. Під час війни змушена стати біженкою.*

Тривожна валізка

Немає такого дня, коли б не нагадувала про себе моя тривожна валізка. Як заражена радіацією, випромінює в кутку кімнати з-за шафи рентгени неспокою – далеко, за сотні кілометрів од місця, звідки привезена. Звідки вирвана через блокпости, дими і руїни. З цією валізкою я вийшла з дому так, як виходить душа із тіла. Як дитя – із лона матері. І зв’язок між мною і домом тягнеться якоюсь невидимою неперерізаною пуповиною. Я ще маю надію повернутися. Моя тривожна валізка щодня про це нагадує.

Втім, у ній немає і не було навіть половини речей найпершої необхідності. І “тривожною” вона стала вже тут, у Кракові, коли я спакувала в неї зняті з себе опромінені війною речі. Хоча тепер це скоріше поспіхом здерта “шкіра”, тобто, те, що за два перших тижні війни стало мені нею: худі, теплі спортивні штани, куртка, шарф, шапка, чобітки...

Короткого часу перебування на мені в підвалі вистачило, аби ця “шкіра” “постаріла” на роки: витерлась, пошерхла, замастилася, просякла димом, пилом, страхом, болем... Вона забагато для мене говорить. Забагато нагадує. У ній залишилася я – та, яка десь по дорозі вигоріла, вивітрилась, кілометр за кілометром розпорошилася над українськими чорноземами, між малими наляканими селами. Тільки запах і лишився. І спогад.

Коли я була особливо щаслива – тим першим усвідомленим щастям жінки, яка нарешті, зрозумівши, куди і навіщо так неспокійно, з таким хвилюванням і прагненням летіла, жінки, яка все щось шукала десь, за межами власного світу, та нарешті повернулася до самої себе й відчула свою цілісність, благодатну тишу внутрішнього спокою, – напрасований офісний костюм замінила на спортивний. Тіло видихнуло, йому стало зручно і легко, тепло і м’яко – душевний спокій довершило світло-сіре худі з білим товстим шнурком і штани. Я збиралася в зимову відпустку. В своє місце сили. В зимові Карпати. Вперше.

Гори були чорними й вогки-

ми. Між коричневим і зеленим вмістилися всі можливі відтінки перехідних кольорів. Кора, шишечки, голочки, білочки, сухостої вздовж незамерзлого Стрию... Ніщо не дратувало око недоречною барвою. Все підтримувало одне одного, складалося в єдину палітру. А коли пішли сніги, – а білий личить усьому, – я у своєму щойно розпакованому спортивному костюмі, зсередини вистеленому білим теплим м’яким “пухом”, відчула себе частиною цього зимового перетворення – чистого, як сніг, нового, світлого.

Сніг ішов кілька днів. Припадав до ріки, і вона жадібно поглинала його, аж поки не наситилась і вже просто ліниво несла на своїх водах кудись за течією. Повторював усі вигини стовбурів, гілок і голок. Перемальовував гори, переінакшував краєвид за моїм балконом. Тиша і спокій. Незайманість і святкова урочистість, у якій хотілося плести лише якесь безкінечне мереживо молитви подяки.

Цей сніг вітер здував із кожного піддашку біля мого вікна – скляної стіни – під час ранніх сніданків – нескромного багатства кольорів у тонкій кераміці на білій скатертині. Мірно спадав на ялини вздовж критого басейну з теплою медитативною водою. Погойдувався, танучи, вечорами на золотих лампочках-лампадках, по-святковому запалених між деревами.

Я читала, плавала, творила, вирушала в неспішні прогулянки. Думала, мріяла, планувала. За тривалі роки суєти і безперервних цейтнотів мені вдалося вийти на отой колихкий баланс між роботою, творчістю, родиною і спілкуванням. Я відчувала себе глечиком степового меду-різнотрав’я, нектар кожної травинки якого – то вдячність і любов. Тіло святкувало тонізуючу пружність від помірних навантажень і приємний комфорт зручного одягу.

А потім я повернулась. Перший подих війни був холодним вишкіром арктичного вітру. Жбурнув у лице січене скло, засліпив, подряпав, обморозив. Не вірилося. Не хотілося. Не уявлялося.

У цьому ж костюмі спустилася в підвал і вже не довелося знімати його з себе. У ньому і товклася цілий день, і провалювалась у важке забуття ночами. Скочувала сніг для перетоплення на воду. Носила старі запилюжені коробки з комори в гараж, аби звільнити місце до аварійного виходу – вікна – в разі чого... Падала на підлогу, коли здавалося, що гради летять саме на нас. Штани вимастилися, покрилися дрібними крупинками, на них безпорадно витяглися коліна, вони перетворилися на своєрідний безликий спецодяг людини в окупації. Білий шнурок на худі став сірою мотузкою, на якій часом хотілося повіситись...

Тепер цей костюм – у глибині тривожної валізки. Без права на вдягання.

Білі ладно пошиті шкіряні черевички на овчинці, куплені якось на хмельницькому ринку, ставши викликом моїм усталеним традиціям носити лише “практичне” темне зимове взуття, були зі мною і вдома, і в творчих поїздках. І в Карпатах, і в Спілці письменників, куди приїздила на роботу. І потім у підвалі, де в якийсь момент від різкого застібання зламалося кільце на бігунку. Врешті, його замінило інше, знайдене серед купи дрібних будівельних матеріалів і всякого господарського начиння. Колись на ньому кріпився гачок для гардин. У цих чобітках я несміло ступила на бруковані вулиці королівського Кракова. В обдертих, ще з залишками української землі, змішаної з попелом... Тепер ці чобітки, загорнуті в папір, лежали, опромінені війною, на дні моєї тривожної валізки.

Коротку куртку кольору морської хвилі придбала восени для велосипедних поїздок Бучею та Ірпенем. Зима була малосніжною, дорога – рівною, куртка – зручною, з добре пошитим комірцем. У ній і забігла в підвал. У ній вибралася під час “зеленого коридору” в центр міста, в намаганнях вивідати ситуацію, роздобути продукти, ліки. У ній тікала з рідного дому, навіть не здогадавшись переодягтися в іншу – теплішу й чистішу. В ній сиділа в електричці на підлозі, втомившись від тривалого стояння на ногах. У ній, стидаючись її і самої себе, ходила вулицями Кракова, гостро відчуваючи свій новий і страшний соціальний статус – біженки, людини, котра стоїть у хвості довгої черги таких самих українців за супом в одноразовій пластиковій тарілці...

За новим теплим шарфом повернулася в дім, на пів хвилини вискочивши з евакуаційної машини. Закинула до валізки поспіхом, ніби передчуваючи 10-градусний мороз попереду. Закинула з думкою жінки: “має ж бути бодай одна нова гарна річ”. До війни цей шарф я майже не носила, тож його історія повністю отруєна емігрантством. Це на ньому, підкладеному під голову на матраці в підвалі церкви, яка стала для нас перевалочним пунктом, ніяк не могла заснути під виття сирен. Мені здавалося, що лежу не в підвалі, а в підводному човні. І сирена, ніби безмірний океан, котить і котить наді мною свої важкі безкінечні хвилі. Найстрашніша ніч мого життя. Ніч, коли усвідомила: щось у мені відмерло, щось зламалося, щось назавжди втратилось, залишилося в покинутому місті. Це той шарф, який і носити страшно, і віддати комусь рука не піднімається, ніби з ним передам дух війни, своє безсоння, свій ниючий нестишений страх і беззахисність... Тож сховала до бокової кишені сумки, наглухо застібнувши блискавку.

А ще до тривожної валізки спакувала теракотовий фланелевий плед. Той, який зазвичай узимку був на моєму ліжку або на кріслі біля каміну, а влітку та ранньої осені – на терасі, де сиділа з книжкою у плетеній із лози гойдалці. Той, у якому любив ховатися мій кіт і випускати з цієї м’якості грайливі пазурі. В евакуації плед став геть прозаїчним, лежачи на матраці без простирадла, кинутому на підлогу, в холодному салоні автівки, яка везла нас на захід між селами щербатими вузькими дорогами, на лікарняному ліжку крихітної чернівецької палати...

Усі ці речі лягли в дорожню валізку з обірваною ручкою, як на дно ріки. Як у глибоку яму. Ніби страшні духи, загнані у своє пристанище в найбільш віддаленому кутку кімнати за шафою. Сховала так, ніби витиснула подалі війну з усіма її крилатими ракетами, відірваними руками й ногами, горами сміття, на які перетворилися чиїсь будинки, автомобілі, долі... Наївність? Наївність. Бажання вберегти залишки спокою від найстрашнішого? Бажання вберегти... Але навіть якщо вивезти мою тривожну валізку далеко на край міста, облити бензином і спалити, розпустити по ниточці, розщепити на атоми – магія не спрацює. Гори сміття не зберуться назад у будинки, руки і ноги не приростуть до мертвих тіл... Випущені ракети не розвернуться на півдорозі. Бо крапля океану – лише крапля океану. Бо моя тривожна валізка з відкритого ящика Пандори – війни – лише моя тривожна валізка. Моя постійна беззвучна повітряна тривога в будь-якій точці планети, мій незагойний стан біженки, моя наживо знята і схована шкіра.

Мине час і вщухнуть сирени. Й останній ворожий солдат удавиться кулею. Поведуть на розстріл повного безуму й люті окупанта-генерала. Люди піднімуться з підвалів і почнуть склити вікна, латати дахи. І потягнуться назад мільйони українок із дітьми, старенькими батьками, дідусями й бабусями. І нікому не потрібна буде його тривожна валізка. Бо вона надто багато про що говорить. Бо надто страшно те слухати. Бо нестерпні історії кожної речі, кожної дрібнички, в якій стільки лишилося від нашого зруйнованого життя, від нас самих, від війни, від якої насправді ніхто з нас так і не зміг утекти.

Два доми

Моїм дорогим Касі і Кевіну присвячується

Це було місце з моїх снів. Моїх упертих снів, які впродовж багатьох років несподівано приходили, забирали до себе і поселяли в якусь домівку – щоразу іншу, але я розуміла: то просто варіації одного й того самого. Я ходила умебльованими кимось кімнатами, відкривала новий для себе простір, брала до рук чиїсь вінтажні речі – керамічні горнятка, дерев’яні скриньки, зачитані кимось книжки, пледи... Жодного разу не зустрічалася з господарями цих осель, але їхня присутність оприявлювалася через усе, що вони по собі залишили. Я мала продовжити життя їхнім речам. Щось полагодити, щось наповнити новим сенсом, щось розмістити в іншому місці, на щось споглядати, переводити стрілки напольним годинникам, витирати пил із фортепіано... І я охоче бралася за це, намагаючись створити затишок і красу.

Ці сни мене чомусь по-особливому хвилювали. В їхньому просторі було добре і спокійно. Із них не хотілося прокидатися. Їхній післясмак носила в собі тижнями, місяцями, роками... Чекала на повернення в ці відчуття. І тільки нещодавно, тижні три по тому, як опинилася у тому, що виглядало сном, але було наяву, мені відкрилося значення тих снів. Невже і справді в житті все настільки невипадково, настільки визначено наперед – до війни, до мого поспішного виїзду з окупації, до того, як попросила в друзів поради – в яку країну їхати, до того, як заочно познайомилася з людьми, які так гостинно відчинили мені двері свого помешкання в Кракові?

Розмістивши в порожніх ящиках старого дерев’яного комоду з візерунчастими ручками свій нечисленний багаж, мала відчуття, ніби присіла на краєчок стільчика в чужому домі, боячись зайвий раз поворухнутися. Господарі житла були дуже далеко і нам ще належало кілька місяців чекати на зустріч із ними, але для нас вони незримо були поруч. І на фотографіях, розміщених на стіні коридору, і в кожній дрібничці, якої вони колись торкалися, користувалися, про яку дбали.

Тепер усе це уважно, затамувавши подих придивлялося до мене, вивчало – хто я така, як зміню усталене життя, що привнесу, чим наповню, чи не порушу закладеної тут до мене гармонії і своїх визначених давно порядків?

А я понад усе боялася передати усім цим речам, усьому простору свій страх і досвід війни, присмак війни, запах війни, біль війни... Боялася передати свій відчай, свою непевність у завтрашньому дні, свою скорботу, свою нічим не прикриту самотність.

Боялася, що будь-то, хто опиниться тут після мене, снитиме мої тривожні сни, відбиватиметься від залишених тут хвиль панічних атак, не розумітиме, чому йому настільки тоскно і безрадісно.

У світ, яким сповнений цей дім, я прийшла зі своїм. І мала бути прийнятою, як пересаджена квітка в розпал сезону під пекучим літнім сонцем. Я мала так прорости, вхопившись найтоншим корінчиком між щілинками піщинок, щоб у якийсь момент у мене з’явилося *відчуття дому*. Я вже переживала щось подібне, коли з батьківського випурхнула, а свого куточка (окрім ліжкомісця в людній кімнаті студентського гуртожитку) ще не мала. Я блукала Києвом – осіннім, зимовим, весняним, мимоволі вловлювала запахи, яким пахнули чиїсь оселі з розчахнутих кватирок, замиловувалася теплим ворсистим світлом за чужими заштореними вікнами, і в мені гостро занивала схована бездомність. От і зараз накотилася нова хвиля, за якою був несамовитий жах війни.

То не правда, що жити можна будь-де, аби було все необхідне для життя. Простір, якому ти чужий, виштовхне тебе, не дасть сил, не принесе спокою.

Та і як самому подолати оголені відчуття туги за своїм рідним домом, кожен куточок якого обжитий, наповнений чимось твоїм, близьким, чимось, що більше, ніж просто речі? Я вечорами задихалася від сліз, не знаючи про долю свого залишеного у вогні війни дому. Тужила за кожною в нім квіткою, за кожною книжкою, за тим відчуттям щастя і затишку, що за роки створила в нім. Мені хотілося на своїй кухні у своїй чашці пити ранковий чай, хотілося до свого саду, двору, тераси... І ніщо не могло заглушити цього відчуття.

Але сьогодні я тут, у цьому помешканні, яке не злякалося мого болю. Вечорами я приходила в його простору вітальню з каміном і двома роялями, мідними скульптурами гусаків, книжковими шафами на всю стінку, старими платівками і програвачем, великим дерев’яним напільним годинником... Приходила з готовністю і бажанням почути його історію – цього місця, де час від часу під чиїмись умілими пальцями клавіші видавали глибокі й проникливі звуки, де хтось колись брав книжки з цієї бібліотеки й читав, зручно вмостившись на майже антикварній різьбленій софі, чиї очі дивилися на мене з фото і картин. І мені несміло привідкривала оселя свою душу – свою самотність, сум за людьми, які тепер далеко і *дуже далеко*, сум за дбайливими руками, за гармонійними звуками.

Але для того, аби цей дім прийняв мене, я мала прийти не з порожніми руками. Я мала підхопити життя в ньому й підтримати саме його настрій. Я мала налаштуватися на нього, аби чути його голос, аби навчитися говорити з ним.

Першими принесла живі і сухі квіти. Вази до них і вазони. Потім десь поклала мережану серветку, десь розмістила картину, замовила у кравця штори, повісила настінний годинник, постелила на стіл скатертину, вимила вікна, балкон, склала книжки на поличці, поставила платівку, запалила свічку на срібному підсвічнику...

Усе мало подвійне значення. Три квітки в новому помешканні символізували мої кімнатні квіти у далекій Бучі – двадцять мамиших фіалок, привезених із Херсонщини, котрі врешті загинули від холоду під час окупації, десятки різних фікусів, пеларгоній, драцен, хлорофітумів, залишених напризволяще... Три прямокутних вазони з геранню на балконі, мініатюрний перець і декоративний кущик м’яти на краківській кухні стали мені за сад – за всі мої вишні-черешні-яблуні-абрикоси, за всі троянди-хризантеми-півонії...

Не втрачаючи *відчуття тимчасовості*, не роз’ятрюючи непевності – що буде завтра, де будеш завтра – за якийсь час помітила, що на зміну незакритій рані горя, яке нас спіткало, у серце почав проникати спокій. Саме той спокій, який з’являється, коли перестаєш задивлятися в чужі вікна.

Не можу пригадати, коли саме відбувся той злам. Просто в якийсь момент почала більше проявлятися наша з ним спорідненість. Два концертних роялі мовчали в такій самій глибокій задумі, як і музика мого світу в мені. Стрілки годинника тривожно завмерли, як і в мені спинився час 24 лютого. Кожна тріщинка і щербинка тарілок і чашок була подібна до мого надколотого життя.

День за днем я розповідала дому, як опинилася тут. І як щодня до мене приходить мій рідний дім. Як ночами я, заплющивши очі, намагаюсь уявити, що засинаю на своїй подушці, у своєму ліжку, в своїй кімнаті. Але тіло вперто пам’ятає висоту мого бучанського ліжка, м’якість подушки, відстань до світильника, кожен звук за вікном, густоту і вологість повітря, яке проникає через привідчинене вікно.

Один дім кличе до себе. Інший гоїть рани. Один болить. Інший привчає чекати. Між ними – не тільки сотні кілометрів. Між ними війна і нормальне життя. Між ними різні світи. Кожне з них – дві скалки однієї долі.

І я переплавила свою тугу в любов. У любов другого в ім’я першого. Я дбаю за другим, як дбала би за першим. Так жінка, котра втратила дитину, але не забула її запаху, голосу, рожевих м’яких п’яточок – обдаровує своєю ніжністю іншу – чужу, і ця любов продовжує жити далі. Відтак дім почав відкривати мені свою історію: що за люди на його портретах, звідки ці майже антикварні меблі, як звучать його роялі, хто надбив чашки й тарілки... Почав відкривати свою душу – передавати свій спокій, свою трепетну і глибоку музику, свою ледь вловиму радість близькості. Наші запахи змішалися. Наші голоси співпали. Наша тиша стала одною на двох.

Мій новий тимчасовий прихисток став місцем моєї сили. Місцем продовження моєї любові, яка потребує оприявлення. Бо немає значення – моє чи чуже. Якщо проступило зі снів, якщо прийняло в свою реальність – значить, так було потрібно. І колись прийде відповідь, для чого саме. Головне, щоби той, хто буде тут після мене, окрім незагойного біженського болю вловив значно сильніші вібрації – віри в краще, жаги і любові до життя, глибокої сердечної вдячності.

“Україна стала на шлях Мазепи, Орлика, Петлюри і неодмінно переможе російський імперіалізм у народній війні за незалежність”.

Пам’ятнику українським письменникам бути!

Шановний Віталію Володимировичу!

Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка звертається до вас з ініціативою встановлення пам’ятника українському письменству на місці пам’ятника Валерію Чкалову, що стоїть у Чкаловському сквері на перетині вулиць Олеся Гончара та Михайла Коцюбинського.

Демонтаж пам’ятника Чкалову, який відбудеться в скорому часі, змусить повернутися до питання перейменування самого скверу.

Два роки тому голова Товариства “Просвіта”, лавреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Павло Мовчан вже був серед підписантів листа української інтелігенції на ім’я Прем’єр-міністра України із закликом прислухатися до думки громадськості та перейменувати сквер у Письменницький. Рік тому в КМДА було зареєстровано кілька аналогічних ініціатив – від Національної спілки письменників України, громадської організації “Письменницький сквер” та ін. Ми сподіваємось, що з демонтажем пам’ятника російському льотчику Чкалову сквер поверне свою історичну назву, яка віддавна прижилася серед киян – Письменницький.

Цей сквер – епіцентр літературно-культурного життя України протягом багатьох десятиліть. Довкола нього розташовані так звані “письменницькі” будинки, серед яких – відомий усій країні РОЛІТ, де мешкали В. Сосюра, П. Тичина, М. Стельмах, О. Гончар, А. Малишко, М. Рильський, М. Бажан, Ю. Збанацький, відомий у всьому світі правозахисник, дисидент, Герой України М. Руденко. Словом, цвіт українського красного письменства. У будинку, що виходить вікнами у сквер, проживає знаменита Ліна Костенко – совість нації.

Багато письменників, які прогулювалися алеями скверу, були репресовані червоним терористичним молохом.

Адже план знищення української інтелігенції, розроблений свого часу у Кремлі, був складовою знищення всієї України.

Перші постріли нинішньої російсько-української війни пролунали під час розстрілів Леся Курбаса, Миколи Куліша, Миколи Зерова, Валер’яна Підмогильного та ще сотень українських діячів у Сандармоху та в енкаведистських застінках, а терор Росії проти України розпочався не в лютому 2022-го і не в 2014-му році, а під час допитів Володимира Сосюри, Максима Рильського, Андрія Малишка, Григорія Косинки та багатьох інших письменників, яких Російська імперія вже тоді оголошувала своїми ворогами...

Попіл українського Розстріляного відродження стукає в наші серця, і держава має віддати, нарешті, належне тисячам жертв, покладених українським письменством на олтар незалежності та соборності України. Як це, приміром, вже зроблено щодо українських художників – пам’ятник замордованим більшовицькими терористами митцям встановлено біля Національної художньої академії на Вознесенському узвозі.

Тим більше, що сьогодні, у тяжкі дні випробування, сотні українських письменників борються з ворогом зі зброєю в руках. На фронтах російсько-української війни сьогодні воює Валерій Маркус, автор роману “Сліди на дорозі”, поетка Ярина Чорногуз – онучка відомого українського письменника Ярослава Чорногуза, поет зі Львова Богдан Пастух, вінницький поет Сергій Татчин, літературознавець Олексій Сінченко та багато інших.

Тому рішення про встановлення на місці демонтованого монумента Валерія Чкалова пам’ятника українським письменникам гармонійно впишеться в концепцію перейменування скверу на “Письменницький” та створення тут потужного культурно-мистецького простору.

У 2025 році сквер святкуватиме своє століття. Офіційно сучасний Чкаловський сквер існує з 1925 року, коли його було прикрашено фонтаном Термена. Хоча насправді сквер з’явився набагато раніше – його було запроєктовано як єдиний ансамбль разом із Київськими вищими жіночими курсами, збудованими поряд наприкінці XIX століття.

Вважаємо за доцільне в рамках відзначення ювілею одного з найстаріших скверів столиці та створення в ньому потужного культурно-мистецького простору прикрасити сквер пам’ятником українському красному письменству – і тим, хто віддав за Україну своє життя, і тим, хто просував і сьогодні просуває українську ідею в нашому суспільстві та на міжнародних орбітах, працюючи разом з усім народом України на Перемогу.

ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

Звернення

до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Просвіти” – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об’єктивним словом можемо допомогти “Слову Просвіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ “Альфа-Банк, р/р UA 30300346000002600 2016994001; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

На наше прохання про допомогу для газети “Слово Просвіти” відгукнулисяся:

1. Бондарчук Андрій Іванович — 2000 грн.
2. Музиченко Олександр Дмитрович — 500 грн.
3. Черняхівський Олексій Іванович — 1000 грн.
4. Кравченко Галина Семенівна — 1000 грн.

Франц Кафка відпочиває ... в тіні “сценаристів” із Держкіно

Сергій ТРИМБАЧ,
голова Національної спілки кінематографістів України

Під наглядом Федеріко Фелліні: Андрій Алферов, Сергій Тримбач, Людмила Горделадзе

Колектив Довженко-Центру зустрівся з Андрієм Алферовим – кінокритиком, куратором, віднедавна ще й режисером. Нещодавно його призначили (наказом Держкіно) в. о. гендиректора цієї архівної установи, після скандально-гротескової історії з призначенням собачої гіпнотизерки. Яку, нагадаю, просто не пустили у приміщення Довженко-Центру. З Алферовим, чиє призначення зустріли теж неоднозначно, так повестися не могли: бо ж колега, чий авторитет досі не підлягав сумніву. Зустріч відбулася в доволі просторій залі першого поверху, де, зазвичай, і відбуваються всілякі імпрези. У ній, крім названих дійових осіб, взяли участь екс-гендиректор Довженко-Центру Іван Козленко, Людмила Горделадзе, Юлія Синкевич і я (нас запросили як представників кіноспільноти). Світову спільноту презентував сам Федеріко Фелліні, який за нашими спинами іронічно вслухався в те, про що йшлося.

Розмова тривала дві з половиною години. Коротке резюме: Алферов повністю поділяє цілі й методи діяльності Довженко-Центру і зробить усе можливе, аби ситуація повернулася в нормальне (і унормоване) русло. Умовою входження Андрія у стан справ (тобто згода на тимчасове виконання обов’язків гендиректора) є виконання його ультимативної вимоги скасувати пріснопам’ятний наказ Держкіно щодо реорганізації Довженко-Центру (передбачає поділ єдиної установи на три частини, себто фактичне її нищення).

Однак зрозуміло й інше: Марина Кудерчук посаджена у високе крісло відомими особами з ОП, вона є лише виконавицею волі тих самих осіб. Тож виходить: треба вимагати відставки керівництва Держкіно від тих, хто знайшов і “рукоположив” цих смішних і жалюгідних персонажів “на кіноцарстві” (Кудерчук справді смішна, бо ж запоповану їй роль на кону театру кіно сприйняла всерйоз; подивіться лишень, з якою винятковою самоповагою вона тримається, граючи роль каралєви).

У розмові обговорили ситуацію, за якої Держкіно продукувало чимало всіляких документів, що не зрідка суперечать одне одному. До прикладу, видається наказ про призначення того ж Алферова, наказ, який неможливо реалізувати. Чому? Бо Держкіно досі не затвердило нову версію статуту Довженко-Центру. Значить, актуальною лишається стара версія, а за нею архів досі перебуває в системі і “під дахом” Мінкультури. Тому спроба зареєструвати ту чи іншу особу на тій же посаді гендиректора приречена на невдачу: вас відішлють до Мінкультури... І так далі – отаких “немонтажних склейок” чимало. Одна з останніх – Держкіно оголосило про намір улаштувати конкурс на заміщення означеної посади. Однак ж лишається чинним наказ про поділ Довженко-Центру на три частини. То директора якої з тих частин обиратимуть? Відповіді немає, не дочекаєтесь.

Утім, одна відповідь є очевидною. Маємо справу з людьми абсолютно непрофесійними. Про кіно і говорити нічого, але непрофесійними навіть у продукуванні документів (те, чим Кудерчук потішно пишається в останньому інтерв’ю). З формальною логікою у людей без освіти (а яка тут уже “освіта”?) завжди були проблеми. Тут вони набули якогось зловісно-хворобливого характеру.

Повертаючись до розмови колективу Довженко-Центру з Андрієм Алферовим. Здається, загалом порозумілись, хоча і не в усьому. Та з’ясувалось: мета у всіх нас одна. Збереження кіноархівної установи, її розвиток. Протидія чиновницькій сваволі, дуроломній політиці, в основі якої повна зневага до культури і до людської особистості.

Чи переможемо ми? Сподіваюсь, що так. Якщо ні, то є великий ризик, що, прокинувшись наступного ранку після переможного Дня перемоги над росією, українці виявлять: вони живуть у країні, що підозріло нагадує ту, яку вони перемогли.

350-річчя гетьмана Пилипа Орлика: у Полтаві презентували книгу

У Центральній бібліотеці Полтавської міської територіальної громади Департамент культури, молоді та сім’ї Полтавської міської ради й музей “Поле Полтавської битви” та крайова “Просвіта” за сприяння Полтавського офісу Українського інституту національної пам’яті провели презентацію книги “Гетьман України Пилип Орлик”. Видання приурочили до славного ювілею – 350-річчя від дня народження воїна й інтелектуала, політичного, державного та військового діяча, гетьмана України, упорядника “Конституції Пилипа Орлика”.

Авторка книги – Людмила Шендрик, заступниця директора з наукової роботи Державного історико-культурного заповідника “Поле Полтавської битви”. Вона лаконічно й точно передала атмосферу того героїчного, однак трагічного часу. У вступі та першому розділі висвітлено постать Пилипа Орлика як соратника Івана Мазепи. У наступному розділі книги розповідається про державницьку еміграційну діяльність гетьмана. “Пилип Орлик і Конституція 1710 року” – таку назву має третій розділ книги.

Нове історико-краєзнавче видання з’явилося на світ завдяки Полтавському обласному об’єднанню Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка та особистому сприянню голови об’єднання, депутата обласної ради Миколи Кульчинського. Він розповів присутнім історію видавничої діяльності товариства та наголосив на важливості поглибленого вивчення історії України для уникнення помилок у майбутньому.

“Постать найближчого соратника Івана Мазепи, творця першої у світі Конституції Пилипа Орлика приваблює і хвилює лицарською відданістю Україні, вірністю Гетьманській присязі працювати для визволення своєї поневоленої Вітчизни та добра українського народу. Своєю наполегливою працею він схиляв іноземних володарів до створення антимосковських коаліцій, у яких питання визволення з московської неволі – на чільному місці. Книга глибоко патріотична”, – зазначив Микола Кульчинський.

З привітальним словом до гостей звернулися директорка Департаменту культури, молоді та сім’ї Полтавської міської ради Олена Ромас та докторка історичних наук, професорка, завідувачка кафедри українознавства, культури та документознавства Національного університету “Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка” Ірина Передерій.

Директорка музею “Поле Полтавської битви” Наталія Білан розповіла гостям заходу про процес написання книги, просвітницьку роботу музею, присвячену автору першої української Конституції, та головну мету проєкту – поширення знань про найпослідовнішого поборника незалежності України Пилипа Орлика.

Організатори презентації закликали присутніх пам’ятати, що і в часи гетьманів Мазепи і Орлика, і нині ворог той самий – кривава терористична Москва. І не важливо, хто сидить у Кремлі – біснуватий Пьотр I, який втопив у крові Батурин і всю Гетьманщину, чи біснуватий Путлєр, який повторив криваві діяння свого попередника в Бучі, Ізюмі, Херсоні, інших містах і селах України.

Як співається в давній козацькій пісні: “Москаль північний – то наш ворог вічний!”. Але Україна стала на шлях Мазепи, Орлика, Петлюри і неодмінно переможе російський імперіалізм у народній війні за незалежність.

Полтавський офіс УІНП

Золота жила ниви слова

До 85-річчя від дня народження та 60-річчя перекладацької діяльності Андрія Содомори

Богдан ДЯЧИШИН,
м. Львів

Фразеологізм ЗОЛОТА ЖИЛА – Хтонебудь здібний, обдарований, гідний поваги або щось дуже цінне, найкраще.

Митець слова усвідомлює час, в якому живе, і свій талант від Бога мусить у стократ віддати народу, бо розум має ціну лише тоді, коли служить громаді, любові, духовному збагаченню людини. Таким є Андрій Содомора: “І хто ще має звагу бути правдивим і показати себе таким, яким він є” (Ґете), – саме він має звагу; працює не задля слави, нагороди, завжди ж був таким, як є – скромним, доброзичливим, інтелігентом ще тієї доби, коли мізки думали, а не лічили: “Немає більшого гонору для інтелігентного чоловіка, як берегти свою національну честь і без винагороди працювати для свого народу” (Іван Пулюй).

І тут не оминути думок Ігоря Мойсеїва про книгу Андрія Содомори “Наодинці зі словом” (видану 1999 року), яку варто мати в своїй бібліотеці кожному українцеві: “Бо 475 сторінок цієї оповіді є багатоступеневим панорамним розгортанням одвічних і визначальних засад: дивотворчого слова, з якого постає світ і життя, освітлені свідомістю...

...адже йдеться про душу слова як майже живої істоти...

До джерел, до первокоренів (уже тепер) слова йде автор у розглядуваній книзі, застосовуючи величезну ерудицію, насичену фундаментальними образами, мотивами, архетипами непроминальної класики...

Не марно крутиться колесо, бо залишає слід. Власне – намотує слід-дороги на себе. Праця А. Содомори дарує уважникам змогу перечитати теплі сліди людських поколінь, перекладені мовою українського буття...

Дослідження емоційно-смислового “менталітету” – обріїв слова, адресоване всім у нашій спільноті. А ніжна письменницька інтонація викладу, певен, зворушує кожного” (“Словерсум від Андрія Олександровича”. “Кур’єр Кривбасу”. – 2002. – Червень).

Мислителі стверджують, що устрій світу – це устрій мови. Хоча мені здається, що в цьому устрої ми ще несповна усвідомили ДІЮ СЛОВА: “...меч заховай до часу... але слово / наче стрілу випускай його вчасно” (Ірина Калинець, “Шлюб із полином”).

“Покоління відходять, й покоління приходять, а земля віковічно стоїть!” (Екклезіяста 1:4) і слово правди повік пробуває, як і трава. Коси не коси – вона не реагує, їй важливо, щоб неушкодженим залишилося коріння, тож і надалі буде рости. Така її природа, яку, як і менталітет України, “шаблинний” генотип українців, нездатна знищити жодна сила, як і слово правди рідною мовою.

“...у греків є навіть таке прислів’я: “Яке життя – така й мова”” (Сенека, “Моральні листи до Луцілія”). Андрій Содомора стверджує, що “Усе пізнається в порівнянні. Перекладач, зіставляючи слово рідної мови з іншомовним, найперше бачить обрії слова, проникає у найглибші його сфери. Саме він сприймає слово чи не всіма відчуттями, навіть, зауважив Горацій, – на дотик. Але найважливіше – слух. Дослухатись до рідного слова – це дослухатись до пісні, історії, сягати самого кореня, і не тільки у граматичному сенсі, а й кореня думок, образів, настроїв... “...Людині належить бачити те, що за словом” – повірмо давній мудрості...” (Андрій Содомора, “Наодинці зі словом”).

Поетичне, прозове й перекладне слово Андрія Содомори – думне слово, його таїна про божественне і земне дивовижно, гіпнотично оживає в кожному рядку митця, спонукаючи читача до глибинного осмислення, воно ж бо має “здатність доносити до свідомості яскраві образи-спогади і почуття...”.

Андрій Содомора – автор 72 книг оригінальної прози, поезії і перекладів з грецької, латини та понад 550 літературно-критичних і наукових публікацій у періодиці, збірниках, антологіях.

П’ять років тому ми відзначили 80-річчя нашого дорогого митця слова і перекладу. На моїй книжковій поличці, по горизонталі йдучи, упродовж 1 метра 20 сантиметрів “вишикувались” книжки пана Андрія (хоч не всі з перекладених ним творів там помістилися). Познайомився з його творчістю і пізнав її 2006 року. Сьогодні в доробку митця слова – 20 нових, післяювілейних книг, серед яких перекладені з латинської: Сенека Л. А. Моральні листи до Луцілія / Луцій Анней Сенека; Пліній Молодший. Вибрані листи; Вільгельм де Рубрук. Подорож у східні краї; Публій Овідій Назон. Метаморфози; Публій Овідій Назон. Любовні елегії. Мистецтво кохання; Боецій Северин. Розрада від філософії; Публій Овідій Назон. Ліки від кохання; Публій Овідій Назон. Любощі. Любовні елегії. Мистецтво кохання. Ліки від кохання; Квінт Горацій Флакк. Оди. Еподи. Сатири. Послання.

А ще авторські: Бесіди п(р)одумки; Скельця розмальовані; З-під долоні; Байка про сільську і міську миші; Наодинці зі словом; Пам’ять речей та ін.

Я стверджую, що процитовані наступні думки Андрія Содомори стосуються і до нього, подвижницької праці на ниві слова-життя української і перекладної літератури: “Сьогодні з повним правом можемо сказати: “Вся наша армія, увесь народ своєю мужністю дивують світ”. Важливо уточнити, що “мужність” (лат. virtus; vir – муж) у первісному значенні слова – це не просто здатність долати страх, як на це спромагаються хоробрі; мужність, що є сукупністю усіх чеснот, передбачає інтелектуальний аспект: уміння розрізняти добро від зла, справедливість від кривди, правду від брехні, моральність від аморальності, людяність від варварства, патріотизм глибокий, дійовий – від показного; мужність – це висока вмотивованість дій, глибоке чуття єдності з народом, відчування обов’язку й відповідальності перед ним, перед вітчизною” (“Літературна Україна”, ч. 5 (5913), 23 квітня 2022 р.).

Думками любові обіймімо Україну, слово рідної мови, ювіляра. З роси та води вам, дорогий наш майстре золотої жили слова. Попри всі тягарі щоденного життя, завжди будьте собою. Щастя, добробуту, наснаги до праці на ниві українськості, бо час – це те, що в ньому – праця. Шануймося!

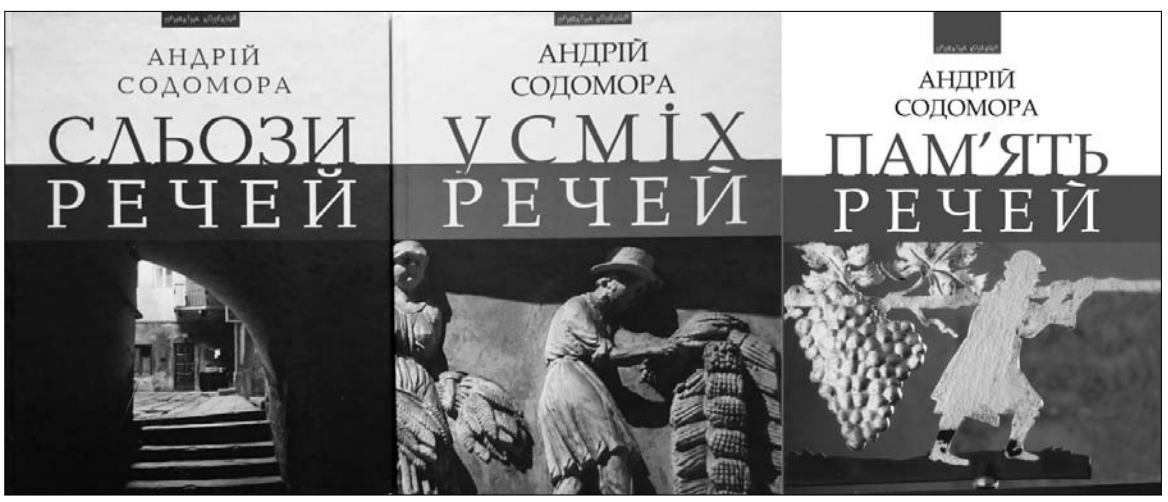

Тетяна Грицан-Чонка: “Впещені ині часи…”

Біобібліографічний список нової зірки (Тетяни Грицан-Чонки) на Чумацькому Шляху нашого “красного слова” такий моцний (членкиня Національної спілки письменників, Міжнародної Академії МЛК, вона — авторка одинадцяти збірок поезії та роману-есе, чиї окремі твори перекладені навіть японською та китайською мовами), що додати щось до нього може хіба невтомно-активна вона сама.

Перелетівши інформаційно-культурний горизонт її родинного Закарпаття, рідної України, пані Тетяна “подвизається” у “ближньому зарубіжжі”, зокрема в Азербайджані, де надрукована окрема книга-білінгва (українською та азербайджанською мовами) її віршів “Золоте яблуко” (Баку – “kitabcapi”, 2021, 284 с. Головний упорядник – Агшин Беюкага огли Алієв. Переклад здійснили перекладачі організації “МІЛА – Акс – саду”).

“Книга має поєднати народи, утихомирити, навчити жити і любити” — читаємо у Передмові, підтверджуючи свою світоглядну тезу про поета, зокрема поетесу, як миротворця і медіума – між часами, просторами, народами...

А епіграф книги: *“Прийде час, коли ти зрозумієш, що весь Всесвіт ти можеш знайти всередині себе, і тоді ти станеш чарівником. Ставши чарівником, ти вже не будеш жити в світі – світ житиме в тобі” (Дипак Чопра*) – безпосередньо перегукується із Універсальним Біблійним “Царство Боже всередині вас” (Лк. 17, 21).

Навіть формально подані, як вишиті, ромбами вірші пані Тетяни нагадують мені модернізовані древні замовляння, язичеські молитви нашого народу, яких я начитався, наспівався, коли нещодавно писав драму про рівноапостольного князя Володимира, як-от (порівняйте):

Язическа молитва:
Батьку Роде! Славлять
Тебе діти кревнії Твої.
Яко ніч на Землю ступає,
Велес по Землі святій походжає.
І душі наші у Праву через Наву
ідуть, через сон глибокий
пращурів звуть.
Тож Велеса-Батька,
який приніс отрочат Предку
земному нашому,
просимо душі наші від Нави
берегти і у світ Яви яко Дажбог,
ранком здоровими та міцними
прийти.
Слава Рідним Богам!

Вірш пані Тетяни:
Світку наш білий,
Сльозами сповитий,
На золоті впещені ині часи...
Світку мальований, жінкою
взутий.
Заюрмлений ласкою,
Сонцем забутий.
Світку коханий,
Я в світі не сплю...
Іду наче вітер, торкаючись
гавані,
Черкаю вершини
Вітрильним крилом.
Я в сонячнім зайчику,
У зорянім приплатку...
А досі здається –
життя тільки сон.

...Ці поганько-християнські поетичні пасажі магічно звучать для нас, а що вже казати про азербайджанців – людей іншої культури, релігії?.. Для них, очевидно, це неймовірна екзотика...

Особливо — великий текст “Азербайджан і Україна” із рядками:

Дерево життя зацвіло
символами:
Метеликом на пробу,
таляром у храмі.
Малюю стійку біля бару.
Прорізи на вуалі.
Крізь щит на вирізі – бокали.
На банях – центрафуга,
Годинником керують омо-ритми.
На кореляції важелі Фуко.
Мло нерво-явлена, житєва муко,
На світ – правицею ріка.
У океані дно навиворіт.
Над денням спливу Сонце –
Я у сіть.
На стегнах схилена рука, —

де змішані, як у ритуальному тісті наших протопредків, здавалось би, непоєднувані інгредієнти культур, цивілізацій...

Але це не постмодерн...

Це органічно-екзотичний магічний реалізм.

Тобто — поезія у її первооснові – яко Творення.

Ілюстроване відомим художником Юрієм Нагулком *“Золоте яблуко”* котиться нашою планетою, вібрацією магічного слова об’єднуючи вібрації людських душ... то зваблюючи, як Єва, то даруючи – як Тетяна Грицан-Чонка, ім’я та прізвище якої – уже поезія...

Ігор ПАВЛЮК

“Він став відомим завдяки своїй “провінційності”.

Мислитель, не пійманий часом

Петро КРАЛЮК,
письменник, доктор філософських наук, професор Острозької академії

3 грудня 2022 року виповнюється 300 років від дня народження Григорія Сковороди.

Народився Григорій Савич Сковорода 3 грудня (за старим стилем – 22 листопада) 1722 р. у містечку Чорнухи на Полтавщині. Часто це поселення йменується селом. Наприклад, так його називає Михайло Ковалинський – учень і перший біограф Сковороди. Насправді, Чорнухи були центром козацької сотні, яка входила до Лубенського полку. Відомо, що в 1786 р. (ще за життя Сковороди) там було три дерев’яні церкви, шпиталь, шість панських будинків, чотири млини й селітряний завод. Тобто це все-таки було місто, власне, містечко.

Про родину мислителя маємо скупі відомості. Його батько належав до козаків, мати теж була козачкою. Сім’я не була заможною, але й не бідувала. Ковалинський так писав про цю родину: “Вони мали міщанські статки посередньо достатні...” Заслуговує на увагу те, що Ковалинський вказує на приналежність їх до міщанського стану. Тобто Сковорода народився не в селі, а в місті – хай і невеликому, де й минуло його дитинство.

Подальша доля мислителя також була пов’язана з містами – навчався в Києві, працював у Петербурзі й Москві, бував у містах Габсбурзької імперії, викладав у Переяславі й Харкові тощо. Бував філософ і в селах, зокрема, в мандрівний період. Та все ж сформувався Сковорода в міському середовищі, тут пройшла більша частина його життя. Тому немає підстав представляти його в образі такого собі “селянського любомудра”, як це робилося за радянських часів та й, за великим рахунком, триває і сьогодні. Сковорода – “продукт міста”.

Початкову освіту майбутній філософ отримав у своєму селі, відвідуючи школу-дяківку. Таких у Чорнухах було три – при кожному з трьох храмів. Схоже, він виявив хист до навчання, й батьки вирішили віддати його студіювати до Київської академії. Сталося це восени 1734 р., Сковороді йшов дванадцятий рік. У класі фари, де тоді вчили читати й писати по-латині, по-польськи й по-слов’янськи, його навчав ієродиякон Веніамін Григорович. У наступних класах (інфімі, граматиці й синтаксимі), де він вчився в 1735–1938 рр., майбутній філософ під керівництвом Амвросія Негребецького студіював етимологію, синтаксис латинської мови, арифметику, катехізис, твори Цицерона й Овідія, стилі латинської ораторської прози та латинську поезію.

У 1738–1739 рр. він закінчив клас поетики, де його навчав ієродиякон Павло Канючкевич. У цьому класі вчили віршувати, давали знання з античної міфології, географії й біблійної історії. Тоді ж Сковорода починає вивчати грецьку, німецьку й єврейську мови у Симона Тодорського. У 1739–1740 рр. майбутній філософ навчався в класі риторики в Сильвестра Ляскоронського, продовжуючи водночас вивчати мови під керівництвом Тодорського. Останній належав до чудових викладачів-мовознавців.

Звісно, навчанням у класі риторики можна було завершити свою освіту, якби Сковорода планував робити світську кар’єру. Проте він мав інші наміри, тож продовжив навчання. У 1740–1741 рр. студіював філософію під керівництвом префекта академії Михайла (Мануйла) Козачинського – одного з найкращих викладачів філософії Києво-Могилянки. Однак Сковорода не завершив навчання: трапилася нагода зробити кар’єру співака.

Ковалинський писав, що коли на імператорському престолі опинилася Єлизавета Петрівна, Сковороду відправили в Петербург, де він співав у придворній капелі. Мовляв, імператриця цінувала музику й співців з України. Ще до вступу Єлизавети на престол її коханцем став простий український козак Олексій Розум, який відзначався вродою і співав у придворній капелі. Імператриця багато розважалася, і в цих розвагах не останнє місце посідали співи. Співаків до придворної капели часто набирали з України. Так потрапив у Петербург і Сковорода.

Восени 1742 р. він, пройшовши конкурсний відбір у Глухові, став співаком придворної капели. Майже два роки (до кінця серпня 1744 р.) майбутній філософ мешкав у столичних містах Російської імперії – Петербурзі й Москві. Звісно, столичне життя, та ще й при імператорському дворі, не могло минути безслідно. Знайшло воно й певний відбиток у творчості Григорія Савича. Зокрема, у віршованій латиномовній фабулі про Тантала Сковорода згадує італійського композитора Доменіко дель Ольо, який написав музику до прологу опери “Титове милосердя”. Сковорода ж кілька разів співав у цій опері.

Загалом життя в імперській столиці було багате на зваби. При царському дворі панувала розпуста, про що є достатньо різноманітних свідчень. Придворні співці часто опинялися в її колі. Чи звідав Сковорода цих столичних зваб? У його творах знайшли відображення деякі реалії петербурзького двору. Однак столичне життя не надто подобалося йому, і коли виникла нагода покинути імперську столицю, він скористався цим.

Батьківська хата в Чорнухах

Наприкінці літа 1744 р. імператриця разом зі своїми царедворцями здійснила поїздку до Києва. Цій подорожі передували певні події, свідком яких був Сковорода. Після палацового перевороту, в результаті якого Єлизавета зійшла на престол, у неї виникла потреба легалізувати свій статус. Оскільки вона офіційно не була одруженою й не мала дітей (принаймні законних), їй необхідно було призначити наступника. Вона покликала в Росію сина небіжчиці-сестри, герцога Карла Петера Ульріха Гольштайн-Готторпа. На початку 1742 р. герцог зі своїм почтом прибув до Петербурга, прийняв православ’я і став іменуватися Петром.

25 квітня того ж року Єлизавета урочисто коронувалася в московському Успенському соборі. І того ж дня видала таємне розпорядження, згідно з яким після неї престол мав успадкувати її небіж Петро. Для нього з Німеччини в 1744 р. викликали наречену, 15-літню принцесу Софію Ангальт-Цербтську, відому згодом як цариця Катерина II. 29 червня 1744 р. в московському Успенському соборі великий князь Петро взяв шлюб із Катериною.

Після цієї події Єлизавета вирушила в Україну: Олексій Розумовський хотів показати їй свою батьківщину. У почті імператриці був і Сковорода.

Імператриця побувала в Глухові й Козельці. Зупинялася в нових будинках, побудованих для Розумовського. Особливо припав до душі Єлизаветі Київ.

Сковорода попросив залишити його в Києві, щоб продовжити навчання. Прохання задовільнили, при цьому надали йому чин придворного уставщика, тобто регента. Це надавало Сковороді певні привілеї. Зокрема, він звільнявся від податків, господарство (якщо було таке) – від військових постоїв. Ці ж привілеї

поширювалися на його батьків.

Чому Сковорода не залишився при імператорському дворі, можемо лише гадати. Звісно, життя в імперській столиці відкривало перед ним перспективу кар’єри, однак він прагнув вчитися. Відновив студії в Києво-Могилянській академії в класі філософії, бо перед поїздкою в Петербург встиг прослухати лише річний курс. Його вчителем залишався Михайло Козачинський.

Однак науки, що викладалися в Києво-Могилянській академії, за словами Ковалинського, виявилися для майбутнього філософа “недостатніми”. Сковорода захотів побачити чужі краї, де сподівався набути нових знань, і тут випала нагода. “Від двора був відправлений до Угорщини до Токайських садів генерал-майор Вишневський, який для грекоросійської церкви, що знаходилася там, хотів мати церковників, здатних до служби й співу”, – повідомляє біограф мислителя. Сковорода ж, відомий знанням музики й чужих мов, і був представлений Федору Вишневському, який став його покровителем. Майбутній філософ служив у церкві й співав у хорі. З допомогою Вишневського він побував у Відні, Буді, Братиславі та інших містах, де познайомився із вченими людьми й набув “нових знань, яких не мав і не міг мати у себе на батьківщині”.

Закордонне відрядження Сковороди до імперії Габсбургів тривало близько п’яти років. В Австрії, Угорщині, Словаччині, попри певну культурну периферійність, відчувався подих Просвітництва! Однак чи сприйняв наш мислитель ці знання? Принаймні в його філософських працях не спостерігаємо “печаті” новочасної європейської філософії. Радше, маємо дистанціювання від неї.

У жовтні 1750 р. Сковорода повертається до Києва, де замешкав у своїх приятелів та знайомих. Наприкінці цього чи на початку наступного року переяславський єпископ Никодим Срібницький запропонував Григорію Савичу посаду вчителя поетики в колегіумі, що перебував під його опікою. Сковорода підготував курс “Разсуждение о поезии и руководство к искусству оной” і почав викладати. Однак його викладання не вписувалося в традиційні рамки. Єпископ вимагав, щоб він викладав, як заведено. Сковорода ж сказав йому: “Одна справа жезл, а інша – кіфара”. Це переросло у конфлікт, і на початку червня 1751 р. Сковороду звільнили з Переяславського колегіуму.

Він повертається на навчання до Києво-Могилянської академії. Восени 1751 р. починає студіювати теологію під керівництвом Георгія Конисього – знаного філософа, теолога й письменника. Вчить догматику, моральне богослов’я, історію церкви, канонічне право, святе письмо. Однак богословські студії Сковорода так і не завершив. У 1753 р. за рекомендацією київського митрополита Тимофія Щербацького він став домашнім вчителем Василя Томари – старшого сина Степана Томари, преставника козацької старшини. Родина мешкала в селі Коврай неподалік Переяслава, там Сковорода прожив близько шести років.

Як бачимо, Григорій Савич не зробив успішної вчительської кар’єри. Не закінчив повного курсу навчання в Києво-Могилянській академії, не відбув після закінчення на навчання за кордон, як це робили талановиті випускники. Не залишили Сковороду й на викладацькій роботі в Києво-Могилянці. Тож після навчання в Києві, перебування в столичних містах імперії та за кордоном він опинився в українській провінції, яка “стала його долею”.

Добре це чи погано? Сково-

рода не був “у тренді” тогочасної європейської філософії, як, наприклад, його вчителі Козачинський чи Кониський. Але чи багато людей знають тепер імена цих людей, їхні філософські погляди? Сковорода ж став відомим, як це не парадоксально, саме завдяки своїй “провінційності”. Частково під впливом обставин, частково за власним бажанням, він вибрав українську провінцію замість “широкого європейського світу”. А його філософія, з одного боку, продовжила культурні традиції цієї “провінції”, з іншого – стала вираженням її духу.

На початку 1755 р. Сковорода зі своїм приятелем Володимиром Каліграфом (Василем Крижанівським), що був призначений на посаду префекта Московської академії, подався до Москви. Очевидно, мав надію знайти тут роботу, проте сподівання не справдились. Довелося покинути Москву й податися до Троїцько-Сергієвої лаври, де намісником був українець Кирило Ляшевецький. Він запропонував Сковороді викладацьку роботу, проте і в обителі філософ затримався ненадовго. Покинувши лавру, Сковорода знову опиняється в Переяславі, затим в селі Коврай, у Степана Томари, де й перебував до літа 1759 року, навчаючи молодого Василя.

Тут Сковорода починає писати вірші (не забуваймо, що він викладав поетику в Переяславському колегіумі, а пізніше – в Харківському). Не виключено, що якісь “учительські вправи” Сковорода робив ще в Переяславі. Саме у селі Коврай Сковорода написав низку віршів, частина яких згодом увійшла до збірки “Сад божественних пісень”. Також Сковорода займався перекладацькою роботою, зокрема, перекладав поезії французького автора XVI ст. Марка-Антуана де Мюре.

У 1759 р. закінчилося домашнє навчання Василя Томари. Сковорода змушений був покинути Коврай і почав шукати роботу. Білгородський єпископ Йоасаф Миткевич, у підпорядкуванні якого перебував Харківський колегіум, запропонував Сковороді викладати тут поетику. Рік пропрацювавши в колегіумі, Сковорода знову опинився в конфліктній ситуації зі своїми роботодавцями. Ті запропонували йому прийняти чернечий сан, обіцяючи всілякі вигоди – честь, славу, достаток, шану. Григорій Савич відповів різко: “Хіба ви хочете, щоб і я примножив число фарисеїв? Їжте жирно, пийте солодко, вдягайтеся м’яко і перебувайте в чернецтві!” Сковорода бачить чернецтво не в збагаченні, а в помірності, стриманості, у відкиданні всіх примх і забаганок. Важливо зберегти себе самого, приборкуючи самолюбство, щоб досконало виконувати заповідь “любити ближнього”, дошукуватися слави Божої, а не людської.

Після викладання поетики в Харківському колегіумі, у 1760 р. Сковорода залишається без роботи і опиняється в сільській глибинці – селі Стариці, на відстані 39 верств від Білгорода. Тепер це невелике село на північному сході Харківської області, на кордоні з Росією.

Очевидно, саме в цьому селі Сковорода спробував усамітнитися, пізнати самого себе. Довкілля сприяло цьому. Припускаю, що він міг студіювати тут містичну літературу. Настрої, які захопили Сковороду в Стариці, знайшли відображення в його творах, написаних у селі. Тут з’явився вірш “Голова всяка свой имеет смысл...”, один із засадничих віршів Сковороди. У цьому творі, на перший погляд, відображена “ломка”, що відбувалася в тогочасному українському суспільстві: люди відмовляються від патріархальних порядків, готові в погоні за щастям їхати в інші землі – північні й південні. Сам Сковорода теж опинявся на півночі – в Петербурзі, а згодом на півдні – в Угорщині, Словаччині й Австрії, проте щастя так і не знайшов... Тому очевидно в згаданому творі відображено не тільки й не стільки ламання стереотипів тогочасного українського соціуму, скільки пошуки себе самого Сковороди.

Складається враження, що саме в Стариці Сковорода ступив на шлях “відречення від світу”, який реалізовував у подальший мандрівний, період свого життя. Таким чином, життя у Стариці мало для нього переломне значення. Проте сьогодні в селі – жодного місця пам’яті про Сковороду. А шкода...

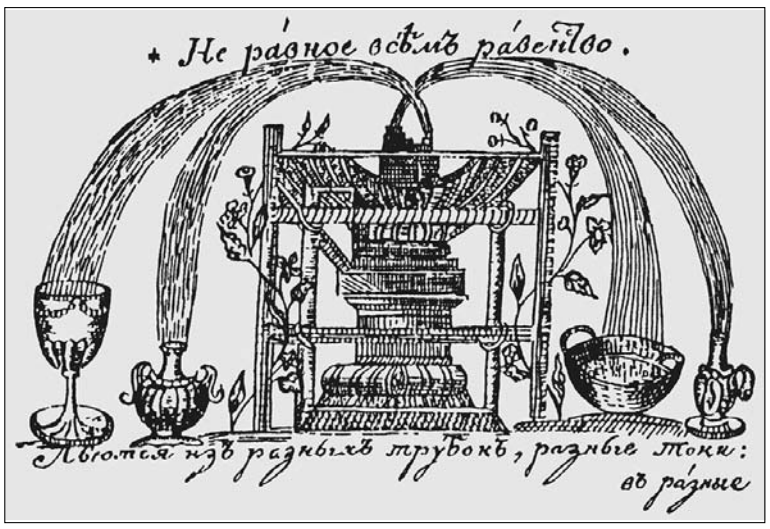

Невдовзі Сковорода залишив сільську ідилію, повернувшись до “багатого міста” Харкова. З вересня 1762 по червень 1764 років він читає в місцевому колегіумі курси синтаксими й грецької мови, водночас продовжує віршувати.

Після смерті Йоасафа Миткевича білгородським єпископом стає Порфирій Крайський, що неприхильно ставився до Сковороди. Те саме можна сказати про керівників Харківського колегіуму – префекта Михайла Шавського й нового ректора Йова Базилевича. Сковорода змушений був полишити викладацьку роботу.

Ковалинський пише, що в серпні 1764 р. він разом зі своїм вчителем відвідали Київ, зокрема, Києво-Печерську лавру. В обителі ченці запропонували Сковороді приєднатися до них: “Досить ходити по світу! Пора пристати до гавані, нам відомі твої таланти, свята Лавра прийме тебе, як мати своє чадо, ти будеш стовпом церкви й прикрасою обителі”. На що Сковорода, ніби, сказав: “Ах! Преподобні!.. Я стовпотворіння примножувати собою не хочу, досить і вас, стовпів у храмі Божому”.

Ковалинський писав, що мусив покинути Київ, але Сковорода залишився – його вмовив родичів. Проте через два місяці філософ повернувся до Харкова.

Про життя Сковороди з осені 1764 р. до липня 1768 р. відомо мало. Мешкав він переважно в Харкові. Ковалинський пише, що він спілкувався з Євдокимом Щербініним, який з 1764 р. був на посаді харківського губернатора. Сковороді знову випав шанс стати викладачем. У 1768–1769 рр. в Харківському колегіумі відкрили додаткові класи з метою підготовки дворянських дітей до державної служби. У цих класах почали вивчати низку гуманітарних наук (історію, географію, французьку, німецьку й італійську мови), а також точні й прикладні науки – математику, геодезію, інженерну справу, артилерію, музику, танці, живопис та архітектуру. Сковорода читав катехізис.

Проте на цій роботі він довго не затримався. Новий білгородський єпископ Самуїл Мирославський був невдоволений тим, що катехізису навчає учнів світська людина. Загалом на той час такі претензії були не безпідставні, адже катехізис був духовною дисципліною, відповідно, його мала б читати духовна особа. До того ж, Сковорода підготував навчальний посібник “Початкові двері до християнського добронрав’я”, що помітно відрізнявся від поширених православних катехізисів. Тож нічого дивного, що цей посібник викликав невдоволення білгородського єпископа, у віданні якого й далі знаходився Харківський колегіум. Коли той вказав на це, Сковорода, нібито, за свідченням Ковалинського, сказав: “Дворянство відрізняється одежею від черні народної, то чому ж не мати йому й поняття іншого про те, що потрібно йому в житті. Чи так, – продовжив він відповідати, – государя шанує пастух і землероб, як його міністр, воєноначальник, градоначальник? То й чи дворянству належно мати думки про Верховну Істоту, як у монастирських статутах й на шкільних уроках?” Звісно, після такої відповіді Сковороду звільнили. Сталося це навесні 1769 року.

Після чергового звільнення Сковорода, ймовірно, вирішив, що йому нема чого далі займатися викладацькою робою і шукати для себе якогось суспільного становища. Власне, така думка вже звучала в його творах. Тепер же він остаточно вирішив “відректися від світу”.

Постійно мандруючи, Сковорода відвідує Харків й Київ, а також села та містечка Слобідської України – Бабаї, Валки, Великий Бурлук, Гусинку, Іванівку, Ізюм, Куп’янськ, Липці, Маначинівку, Острогозьк, Охтирку. Часто зупинявся в маєтках місцевих дворян, котрі, як правило, походили з середовища козацької старшини, – Донців-Захаржевських, Земборських, Каразіних, Квіток, Ковалевських, Мечникових, Сошальських, Тев’яшових. Перебував філософ і в монастирях – Курязькому, Охтирському, Сумському, Святогірському, Сіннянському тощо.

Близько 1770 року в саду Троїцького монастиря міста Охтирки Сковорода пережив глибоке містичне потрясіння. За словами Ковалинського, який передавав його розповідь, це відбулося таким чином: “Маючи розпалені думки й відчуття душі моєї благоговінням й вдячністю Богу, вставши рано, я пішов в сад прогулятися. Перше відчуття, яке охопило серце моє, була якась розв’язаність, свобода, бадьорість, утверджена надія. Увівши в цей духовний настрій всю волю і всі бажання мої, відчув я всередині себе надзвичайний рух, який наповнив мене силою незрозумілою. Миттю наповнилася чимось солодким моя душа, від чого все всередині мене загорілася вогнем, і, здавалося би, що в жилах моїх оберталася полум’яна течія. Я почав не ходити, а бігати, наче мене носило якесь захоплення, не відчуваючи в собі ні рук, ні ніг, але ніби весь я складався з вогню, що носиться в просторі навкруги. Увесь світ зник переді мною; одне почуття любові, благонадійності, спокою, вічності оживлювало існування моє. Сльози полилися з очей моїх струмками і розлилася якась зворушлива гармонія на всього мене. Я проник у себе, наче відчув впевненість любові Сина (тобто Ісуса Христа – ***П. К.***) і з того часу присвятив себе на Синівський послух Духу Божому”.

При бажанні тут можна провести паралель з Сіддхартгою Гаутамою – буддою (просвітленим). І один, і другий отримали просвітлення під час містичного осяяння, якому передували духовні пошуки. І з одним, і другим це сталося в саду – місцем, де людина може “злитися з природою”.

Саме в мандрівний період Сковорода починає писати філософські трактати і байки, які теж, до речі, мали філософський підтекст.

Як це мандрівництво сприймалося сучасниками мислителя? Неоднозначно. Принаймні Ковалинський пише про це так: “І добра, та погана слава поширилася про нього по всій Україні й далі. Багато хто ганив його, деякі хвалили, всі ж хотіли бачити його, можливо, за дивацтво і незвичайний спосіб життя, небагато ж знали його таким, яким він насправді був внутрішньо”.

Це свідчення Ковалинського не варто відкидати, бо він не лише знав Сковороду, а й бачив, як його сприймали. Звісно, більшість не знали “внутрішньо” мислителя, не знали його “справжньої філософії”. Але хотіли бачити – бо він у їхніх очах був дивакoм, виглядав незвично. Ця “дивакуватість”, а не філософія, визначила популярність Сковороди – принаймні в певних середовищах, передусім серед дворян. Схоже, багато людей бачили в особі Сковороди такого собі “оригінального невдаху”, у певному сенсі – протилежність собі, людям, що мають статки, становище, хліб і до хліба. Це їх “тішило”, “бавило”. Вони могли його хвалити, але й ганити.

Зрештою, ставлення до Сковороди не особливо змінилося й у прийдешні часи. Українці цінували його не стільки за філософські погляди, про які більшість, на жаль, не знала й не знає, скільки за оригінальний спосіб життя.

Напередодні смерті філософ опинився в маєтку свого молодшого друга Ковалинського – у селі Хотетове біля Орла. Пробув він там три тижні й просив відпустити його “в любу Україну”, щоб померти. Смерть зустріла його 29 жовтня за старим стилем (9 листопада за новим стилем) у селі Вільшанська Іванівка (зараз село Сковородинівка Харківської області). Тут його було поховано. На своїй могилі мислитель заповідав написати “Світ ловив мене, але не спіймав”.

Завдяки “незвичності” життя філософу вдалося залишити після себе і різноманітні легенди. Розповідалося, що він пройшов пішки майже всю Європу, мав дар пророцтва, лікував хвороби. Тому не стільки твори мислителя, скільки його легендарний образ давав можливість “обезсмертнити” ім’я Григорія Савича Сковороди.

“Протягом останніх років я прагнув створити свого Кобзаря, написавши понад 40 полотен на його поезію. Це і є моя Шевченкіана”.

Феодосій ГУМЕНЮК: “Кобзар” повернув мені пам’ять про українське походження

У видавництві “Софія-А” побачила світ книга “Кобзар” Тараса Шевченка у творах Феодосія Гуменюка”. Видання представляє поєднання поетичних та візуальних образів двох творців – власне “Кобзар” Тараса Шевченка та доробок українського художника Феодосія Гуменюка, створений під враженням творів українського генія. Сьогодні пан Феодосій – гість “СП”.

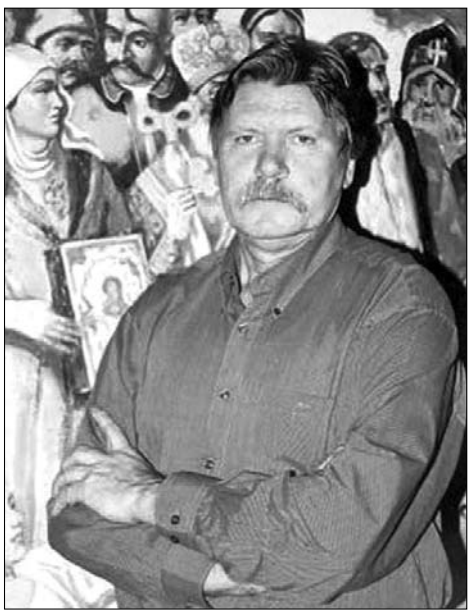

– Як почалося ваше знайомство з творчою спадщиною Тараса Шевченка?

– Мої спогади з раннього дитинства – мама довгими зимовими вечорами у рідній хаті в Гишківці на Вінниччині читає повільно вголос “Катерину” Тараса Шевченка, а всі присутні, затамувавши подих, слухають і витирають сльози. А я, малий, уявляв, як Катерина зустрічалася з москалем біля нашої криниці.

З творами Тараса Шевченка знову зустрівся через кілька десятків років, коли навчався в Ленінградському художньому училищі імені І. Ю. Рєпіна (колишня імператорська академія мистецтв). Раптом у далеко чужому краї прокинулись ностальгійні настрої і виникло бажання бодай в думках побути з Україною.

Я написав листа однокурсниці з училища Катерині Онищенко, попросив, щоб вона привезла мені “Кобзар”. Це було видання 1964 року, невеликого формату, в червоній обкладинці. З отим дорогим подарунком я побував у Чехословаччині й Канаді. Книжка повернула мені пам’ять про українське походження.

До інституту зі мною вступило ще десятеро українців. То були хлопці з різних міст: Іван Перекопський – з Харкова, Геннадій Череповський – з Луганська, Валера Мазур – з Курська, Женя Братченко – з Дніпропетровська. Ми всі спілкувалися російською мовою. На нас, провінціалів, накотилася хвиля нових вражень, захопило новітнє мистецтво, література. Про Шевченка ми не говорили – мабуть, нам потрібен був час, щоб згадати, хто ми і звідки. Українська мова повернулася до нас із піснями, які ми часто співали в кімнаті, а також через спілкування зі студентами-заочниками, які приїжджали на зимову сесію із заходу України. Це були наші “вчителі” української: Олександр Федорук, Володимир Ценцеус, Віталій Ханко, Михайло Селівачов, Олег Сидор, Люба Волошин. Вони навчили нас стрілецьких пісень. Василь Глинчак зі Львова мав гарний голос і співав пісні, яких ми раніше не чули.

У перші роки навчання я сприймав Петербург як місто Достоєвського, Пушкіна, Гоголя, аж ніяк не Шевченка. Пізніше все змінилося: поезія Тараса нас просвітила, ще непізно було розпочати вивчати “Кобзаря”.

Прогулюючись від Літнього саду вздовж набережної Неви, підходили до пам’ятника Петру І скульптора Фальконе. Розгорнувши на цьому місці “Кобзар” можна було переконатися у пророчій силі поеми “Сон”:

Хто ж це такий?
От собі й читаю,
Що на скелі наковано:
Первому – Вторая
Таке диво наставила.
Тепер же я знаю:
Це той Первий, що розпинав
Нашу Україну,
А Вторая доконала
вдову-сиротину.

Оглянувши панораму міста через Неву, вкотре можна здивуватися образності поеми:

На багнищі город мріє,
Над ним хмарою чорніє
Туман тяжкий... Долітаю.
То город безкраїй,
Чи то турецький,
Чи то німецький...

– Багато років ви були активним членом української громади у Петербурзі. Що можете розповісти про її діяльність?

– Із настанням горбачовських часів з’явилася можливість створити Українське товариство. Охочих було достатньо: студенти, вчителі, військові, робітники, службовці.

Громада розпочала роботу з пошуку постійного місця, де можна було б збиратися, щоб виробити статут та програму майбутньої організації. Спільними зусиллями виклопотали у місцевої влади невеличку кімнатку на Василівському острові. На зібранні обрали правління, секретаря, склали списки учасників зборів, їх було більш як 50. До товариства належали люди різних політичних уподобань, захоплень, настроїв. Це заважало створити єдину програму, але ми об’єдналися навколо найважливішої проблеми – добиватися дозволу на встановлення в місті пам’ятника Шевченку. Кожен, як міг, намагався допомогти здійсненню нашої мрії.

Щорічні урочисті вечори приваблювали до Ленінграда все більше шанувальників поета, програми таких зібрань розширювались, ставали цікавішими і змістовнішими. Місцеві українські поети читали власні твори, актори й музиканти виконували народні пісні, звучала музика українських композиторів. Організаторкою і ведучою цих концертів була Наталка Павленко. 1988 року товариство набуло офіційного статусу, його зареєстрували як “Українське громадсько-культурне товариство ім. Т. Шевченка”, що дало можливість розширити коло наших заходів. Відтоді 20 травня відбувалися зустрічі з мешканцями Ленінграда в залах музею народів СРСР. Незабутні концерти у цьому музею “Гурту Лева” зі Львова.

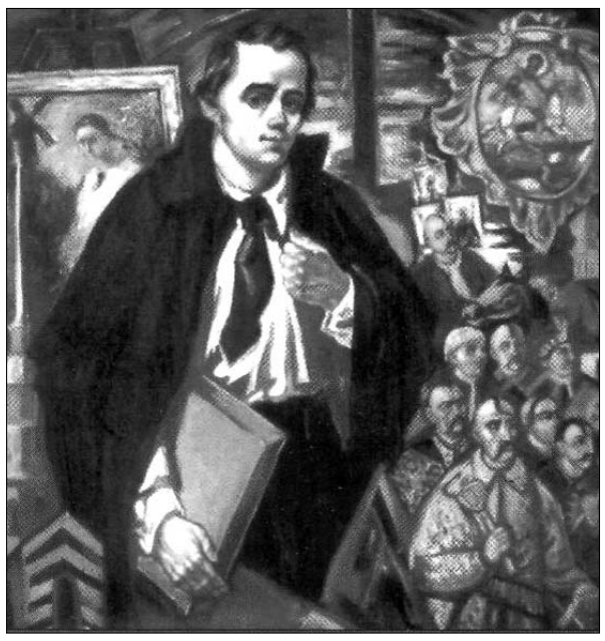

Відбувся перший конкурс на найкращий проєкт пам’ятника Т. Шевченку, участь у якому взяли архітектори, художники, скульптори – вихідці з України. На жаль, конкурс не визначив переможців – учасників нагородили призами, й на тому все скінчилося. Тоді нам ще бракувало коштів на спорудження великого пам’ятника.

1989 року українська громада заклала пам’ятний знак на місці першого поховання поета на Смоленському цвинтарі. Лише 22 грудня 2000 року вдалося відкрити пам’ятник Тарасові Шевченкові на Петроградській стороні. З 1918 року, недалеко від Петропавлівської фортеці, в Олександрівському саду, стояло погруддя поета, але через неякісний матеріал (гіпс) воно розсипалося...

– Як українська громада відзначала день народження Тараса Шевченка?

– 9 березня свідомі земляки збиралися на урочистих вечорах, які щороку відбувалися в залах академічного музею. Вступне слово щорічно виголошував дослідник творчості Тараса Шевченка Петро Жур. Про життя і діяльність української громади доповідь робив голова товариства, відомий ландшафтний архітектор Микола Жигло. Серед артистів, які брали участь у цих вечорах, була родина Панченків, Віктор та Віра, і провідний тенор Маріїнського театру Георгій Заставний.

На ці урочистості запрошували гостей з України – поетів, співаків, художників, кобзарів, лірників. Так коло наших знайомих розширювалося.

Пригадую такий вечір. Студенти Академії мали художньо оформити залу, зустрічати гостей, дбати про їхнє житло. Володя Кальненко опікувався гостями, Юра Семаш, Грицько Чернета виготовляли велику афішу, яку чіпляли у вестибюлі Академії. Я тоді написав портрет Тараса Шевченка, який потім використовували на інших заходах. У програмі вечорів були виступи гостей з України, артистів київських і львівських театрів.

На концерті виступили учасники нашої художньої самодіяльності – українці. Вірші читали українські діти, які приходили з батьками. Моя десятирічна донька Уляна, вбрана у вишиту сорочку, рясну спідницю й запаску, з віночком на голові читала “Мені тринадцятий минало”. Незабутнє враження справляли виступи кобзарів та лірників. Нашими постійними гостями були О. Чуприна, Г. Ткаченко, О. Коваль. А наприкінці вечора Уляна ходила між рядами глядачів і збирала у великий глечик, прикрашений стрічкою і калиною, кошти на пам’ятник Тарасу Шевченку, який ми мріяли поставити в Ленінграді. Отак було зібрано 300 карбованців – перший внесок української громади на пам’ятник.

Наступного дня вшанування пам’яті Тараса тривало вже без офіційних представників. Були запрошені тільки артисти, студенти інших вишів. Зібралися у студентському гуртожитку поблизу академії, на 3-й лінії Василівського острова, у великій кімнаті, стіни якої були прикрашені картинами з козаками, рушниками, текстами віршів Шевченка, майстерно виконаними студентами Г. Чернетою, Ю. Семашем. Ми накрили довгий, через усе приміщення стіл. Перед вечерею виконали “Заповіт”, виступали артисти, співали кобзарі. На наші вечори заходили студенти зі США, Канади. Їх захоплювали українські пісні, звучання бандури, кобзи, ліри, які вони чули вперше.

– Живучи далеко від України, ви не переривали зв’язків з Батьківщиною.

– Ніколи. Значними подіями в моєму житті були персональні виставки у Національному художньому музеї України та Музеї Тараса Шевченка в Каневі 1991 року. А 9 березня 1999 року у день народження Тараса Шевченка відкрилася моя друга виставка в Каневі. Був холодний весняний день, люди несли квіти до могили Кобзаря. Було сумно дивитися на одиноку бронзову постать, яка мов вдивлялася в далечінь, на похмурий Дніпро. Того року, окрім мешканців Канева, не прийшли вклонитися Тарасу ні від Спілки художників, ні від Спілки письменників, ні ті, хто був при владі. Холодний вітер розігнав нашу невелику громаду, і лишився Тарас одиноким “на Вкраїні милій”... Проте часи змінюються, і сьогодні увага до творчості Кобзаря значно зросла.

– Напевно, Тарас Шевченко вам близький не лише як поет?

– Звісно, він цікавий мені як художник. Багато хто згадає його поезії, але мало є тих, хто назве його мистецькі твори, хіба що автопортрет або “Катерину”. А молодий Тарас готувався стати саме художником: “Я хорошо знал, что живопись – моя будущая професия, мой насущный хлеб”. Після закриття меморіальної майстерні Шевченка у Санкт-Петербурзькій академії мистецтв, де експонувалася копія “Катерини” та кілька графічних аркушів, про його творчість як художника стало практично неможливо щось довідатися, оскільки жоден петербурзький музей картин українського генія не виставляв. Щоб поновити у своїй пам’яті написане Шевченком-художником, я вирушав на огляд колекції оригінальних неповторних творів, які експонувалися в Національному музеї Тараса Шевченка у Києві. Там переді мною постав визначний майстер європейського рівня, який досяг майстерності в усіх жанрах.

Портретний жанр Шевченко освоював під впливом традицій класичної школи, спираючись на досягнення свого вчителя – Карла Брюллова. Портрети Тарас писав у роки розквіту свого таланту. Це невеличкі й дещо театральні роботи: світлий колір обличчя, широко розплющені очі, краса в силі тієї епохи, захоплення натурою і закоханість у неї. У свого вчителя Шевченко взяв усе найкраще, тобто технічну досконалість, перенісши її у свої твори. Він зумів піднятися над панівним тоді умовним ефектним прикрашено-романтичним академізмом, виробив власний стиль, який ґрунтувався на традиціях народної картино-ікони, став новатором напрямку національної реалістичної картини. Досить глянути на його полотна “Катерина”, “Сільська родина” – у цих творах відчувається глибина національного духу, висока культура духу й пензля, вишуканість у пластиці, тональних співвідношеннях і властивий саме українському краю колорит. У “Катерині” особливо приваблюють тонкі риси жіночого образу, ніжність у русі й постаті, витонченість, довершеність у мистецьких і технічних засобах.

Талант Шевченка також розкрився у численних графічних творах, серед яких офорти, акварелі, малюнки олівцем, сепією, вугіллям, крейдою. Коли уважніше придивитися до графічних аркушів, то, перш за все, увагу привертає не сюжет, а майстерність, грою світла й тіні, які посилюють враження таємничості, драми, глибини почуттів. Володар двох срібних медалей за малюнок, він першим із майстрів удався до техніки гравіювання голкою на мідній дошці. І в графіці, і в малярстві Шевченко знайшов свій стиль, форму, досяг свободи у володінні багатьма технічними засобами – свідченням того є цикл “Притча про блудного сина”, портрети видатних полководців, ілюстрації до “Живописної України”, жанрові сцени з життя казахів та киргизів. У цих творах є щось дуже важливе, що потребує розгадки і в наш час може стати підгрунтям розвитку реалістичної національної школи. Його графічні й живописні твори за рівнем не поступаються найкращим європейським майстрам, залишаючись своєрідними у вирішенні образів, за вимислом, у композиції, легкості, в розкритті сюжету. Залишаючи зали музею зі смутком відчуваєш, як мало уваги надається вивченню мистецької спадщини Шевченка. Нашому сучасному митцеві можна багато чого навчитися у цього великого майстра портрета, жанрової картини.

Протягом останніх років я прагнув створити свого Кобзаря, написавши понад 40 полотен на його поезію. Це і є моя Шевченкіана.

Спілкувався **Едуард ОВЧАРЕНКО**

Кінофестиваль “ОКО”: твоя культура – твоя зброя!

У польському Торуні названо переможців Міжнародного кінофестивалю етнографічних документальних фільмів “ОКО”.

Ганна ОБОРСЬКА,
журналістка, Польща

Міжнародний кінофестиваль, родом з України, продемонстрував 34 стрічки: 8 повнометражних і 16 короткометражних конкурсних фільми з 22 країн, а також 10 фільмів-спецпоказів українського сучасного та поетичного кіно.

На показах кінофесту з унікальним форматом етнографічного та антропологічного документального кіно у залі можна було спостерігати фестивального глядача ледь не з усіх куточків нашої планети. Власне, і самі фільми “ОКО” розповідали про незбагненні дивовижні світи різних культур: цьогоріч оргкомітет отримав рекордну кількість заявок – 1171 зі 104 країн. Адже третій етнокінофест “ОКО” пройшов завдяки підтримці престижного міжнародного міжнародного Camerimage Festival, який гостинно прийняв його у свої обійми.

Директорка фестивалю Тетяна Станєва та програмна директорка Олена Рубашевська вперше приймали режисерів і продюсерів навіть з далекої Бразилії, які з’їхалися в “середньовічний” затишний і компактний Торунь. Вперше, тому що “ОКО” “пощастило” народитися в рік початку пандемії, а на його триріччя розпочалося повномасштабне вторгнення росії в Україну.

Також вперше, саме на “вимушено переселеному” у Європу кінофесті, з’явились унікальні креативні нагороди – крафтові цеглини.

Тетяна Станєва разом із майстрами з гончарства Уляною Джигринюк та Русланом Друком ще на початку лютого розробили її перший макет, відштовхнулись від ідеї рукотворної цеглини, яка походить з традиції будівництва хат на Бессарабії, коли глину змішували із соломою та водою, робили цеглини, з яких і будували.

З 24 лютого Руслан Друк на фронті, боронить Україну від російського окупанта, проте для того, аби виготовити цеглини, спеціально приїхав у відпустку.

Так, цеглинка за цеглинкою, “ОКО” розбудовує унікальний кінофест, а режисери з року в рік збиратимуть нагородні цеглини “ОКО” для будівництва своєї кар’єри. Віднині на їхніх гранях щоразу писатимуть різні гасла, що відрізнятимуть їх між собою і складатимуть “стіну” мотиваційних гасел. Цього року ними стали: “Святкуй життя!” та “Твоя культура – твоя зброя!”.

Член журі Себастьян Майсторович з Австрії, експерт з цифрової історії й співзасновник громадської ініціативи Save Ukrainian Heritage Online – SUCHO, яка

підтримує цифрове збереження української культурної спадщини, підбиваючи підсумки, поділився своїми враженнями про “ОКО”:

– За тиждень ми дізналися про величезні виклики, які ви, українці, подолали, щоб цей фестиваль відбувся... Добірка фільмів, яку ми, члени журі, мали честь оцінювати на цьому фестивалі, охопила всі виміри того, що означає “бути людиною”. Пристрасть і любов, сім’я і громада, спадщина і гордість, але також горе і втрати, самотність та ізоляція, руйнування і несправедливість. Усі фільми конкурсу у свій унікальний спосіб розповідали про те, як люди щодня долають ці складнощі життя через свої громади, через своє оточення і через самих себе.

Переможцем у повному метрі став фільм “Я – Шанс” бельгійського режисера Марка-Анрі Вайнберга про мікросвіт групи вуличних дівчат-безхатьок у напрочуд галасливому, брудному і колоритному мегаполісі Кіншаса – столиці Демократичної республіки Конго. Нахабні, зухвалі й водночас внутрішньо вразливі, самотні, покинуті напризволяще Шансельві та її подруги кидають виклик світу, намагаючись не тільки вижити у ньому, але й розфарбувати своє, по суті, безрадісне життя.

Член журі повнометражного конкурсу, режисер і сценарист Арнольд ван Брюгген з Нідерландів прокоментував рішення журі:

– Є багато причин, чому ми визначилися з остаточним переможцем: документальна якість роботи, ритм монтажу, кінематографічність, близькість до своїх героїв. Але що ще вплинуло на рішення журі – це об’єктив війни в Україні.

Поза конкурсом ми побачили неймовірний український фільм “Терикони” Тараса Томенка – документальну стрічку, зняту у тоді ще сірій зоні Донбасу. Це історія про життя дітей, чия культура стала жертвою агресивної колоніальної імперії, яку ми всі дуже добре знаємо. І ось ці діти гралися і жили на руїнах міста і свого зруйнованого життя. Це такий самий сюжет, який ми побачили і у фільмі-призерові – неймовірно сильній історії з Африки.

Переможець конкурсу короткометражних фільмів – “Дівчина-кочівниця” іранської режисерки Рухолли Акбарі. На тлі гірської подорожі розповідається історія героїні з племені кочівників, яка всупереч проблемам, пов’язаним із традиціями та загальноприйнятими уявленнями про заняття дівчат спортом, досягає успіхів у кікбоксингу і намагається переконати сім’ї дівчат почати тренування. Звісно, цей фільм був знятий до усіх подій спротиву громадського суспільства в Ірані, але попри традиційний та релігійний консерватизм гірських іранських кочових родин, тут вже відчувається легкий подих свободи та неминучих змін.

Себастьян Майсторович прокоментував вибір журі так:

– Обрати одного переможця з такої скарбниці фільмів було неймовірно складно. Тому ми вирішили, що, окрім фільму-переможця, відзначимо ще два фільми спеціальними номінаціями. Першу спеціальну відзнаку ми присудили фільму “Зірка полину” української режисерки Аделіни Борець, який продемонстрував силу коріння та наслідки його знищення. Завдяки йому ми дізналися, що означає втратити не тільки свій дім і свою громаду, але навіть свій ґрунт. Другим відзначеним фільмом стала стрічка режисера з Франції Вільмарка Вала (про Гаїті) “Хоробра”. Завдяки захопливому звуковому супроводу та інтимному погляду він дозволив нам глибоко зануритися у вшанування особистої та духовної спадщини...

Переможці отримали грошову винагороду у розмірі 40 тис. грн за найкращий повнометражний фільм та 20 тис. грн за короткометражний фільм, надані прихильником і спонсором кінофесту “ОКО” – українською стрімінговою платформою MEGOGO, на якій українці протягом фестивалю у вільному доступі могли передивитися усю конкурсну програму абсолютно безкоштовно.

Засновниця, директорка та продюсерка кінофестивалю “ОКО” Тетяна Станєва підсумувала:

– Коли дивишся фільми нашої програми, розумієш, якою прекрасною та різноманітною є наша Планета, буквально поринаєш у мультикультурний світ народів, вчишся у них, співпереживаєш, порівнюєш, плачеш і смієшся разом із ними. Пізнаючи різні культури, збагачуєш свою. І саме фільми з усіх відомих людству мистецтв найкраще демонструють життя таким, яким воно є, тому що показують його зсередини. І врешті-решт доходиш думки, що ми всі – такі різні й такі водночас однакові. Війна в Україні навчила нас святкувати життя сьогодні, без спеціальних причин і приводів, без того, щоб відкладати свої бажання та мрії на завтра.

Нова історія від Богдана Гнатюка

Київська академічна майстерня театрального мистецтва “Сузір’я” презентувала виставу “Ахілес із Запоріжжя” за п’єсою Богдана Гнатюка у постановці автора. Це вже четвертий спільний проєкт режисера та театру.

Едуард ОВЧАРЕНКО

Першою була вистава “Кафе республіка” про вибір між фізичною насолодою та служінням певним вищим ідеалам – моральним, політичним, ідеологічним. Однією з провідних думок вистави “Украдена краса” стали слова – “ми переживаємо відчуття краси, саме воно наповнює наше життя”. А на створення п’єси і вистави “Ідеальний шторм” молодого митця надихнула однойменна книжка Віталія Скоцика.

“Ахілес із Запоріжжя” – це історія про кульгавого боксера Тараса, який заробляє на життя тим, що за гроші програє поєдинки будь-кому, хто хоче розважитися і в кого є на це гроші. Це підпільний боксерський атракціон, де кожен невдаха може відчути себе бійцем та переможцем.

Але одного разу до Тараса приходять клієнти, які хочуть від нього більше, ніж просто програш у боксерському поєдинку. І пропонують за послугу величезні гроші. Та чи ризикне кульгавий боксер?

– Задум п’єси виник на ґрунті моїх життєвих уподобань, – згадує **Богдан ГНАТЮК.** – П’єса мала акумулювати все, чим я захоплювався. Бокс, кримінальні драми, гумор, музика, економіка, філософія і врешті-решт театр. Я хотів створити матеріал, який би став даниною речам, в які я вірю. Таким чином, на мій погляд, вистава стала театром у чистому вигляді. Це своєрідний сувенір, який не має особливої мети, крім мети бути просто чудовою і, як я сподіваюсь, розумною виставою. Втім, не варто плутати такий підхід з таким поняттям як “мистецтво заради мистецтва”, або постмодернізмом. Попри те, що я зліпив виставу з речей та ідей, якими захоплююсь, – в ній присутній жорсткий наратив, а події, якими ми б дивними вони не були, – дотримуються чітких законів драми.

Сценографію створював сам. У ній немає нічого складного або дивовижного, але вона задає стиль і рамки подіям, які відбуваються. Костюми відбирались мною і актрисами. Пластика – також плід моїх фантазій і експромтів актрис. Тобто, усі вищеперераховані речі створювались органічним чином – мною і актрисами – без залучення зі сторони спеціалістів. Так само це стосується і музичного супроводу вистави. Коли я можу створити виставу сам, “своїми руками” – я це роблю.

Ролі у виставі виконують: Ірина Сопіт – актриса театру “Сузір’я”; Тетяна Кришталь – актриса Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка; Астрая (Олена Петрова) – заслужена артистка України, співачка; Олена Поліщук – випускниця Національного університету театру, кіно та телебачення імені Івана Карпенка-Карого.

Велика організаційна роль у створенні вистави продюсера, народного артиста України Анатолія Гнатюка. Він зумів вправно, чітко і продумано скласти графік репетицій і вдало вийти на етап прогонів вистави. Він підганяв нас, але робив це з любов’ю до мистецтва і розумінням надзадачі вистави. Також він виконував роль акторського коуча, багато чого підказав актрисам з техніки гри, зумів вивести їх на яскраві емоції, які чітко відповідали сюжету і логіці подій. Врешті-решт, він зумів грамотно і результативно згуртувати всіх нас.

Усі ролі у виставі грають жінки. Для камерної сцени таке рішення здалось мені елегантним і доречним. Якби роль боксера Тараса виконував актор, до того ж, фізично розвинений, – це було б, на мій погляд, дещо вульгарним буквалізмом. А так усі ролі виконують жінки і дивним чином від цього нічого не міняється, сюжет не страждає. Хіба це не чудово і не цікаво? Цю філософію я називаю “постсексизмом”. Це коли у виконанні ролі гендер не має значення.

Бокс – центральна ідея вистави. Я багато років захоплююсь боксом, люблю дивитись поєдинки легенд цього виду спорту, займаюсь боксом сам. Між боксом і театром є багато спільного, зрештою, що є сцена, як не ринг? Бокс – це насамперед протистояння. А протистояння – це основа кожного цікавого сюжету, основа такого сценічного конфлікту, за яким цікаво споглядати.

“Портрети українських воїнів, волонтерів – це вдала спроба зобразити наших героїчних сучасників”.

Про ЗСУ – з гідністю й оптимізмом

Воєнна мистецька виставка в Музеї Гетьманства

Дмитро СТЕПОВИК,
доктор мистецтвознавства, професор, член-кореспондент НАНУ

Невеликий будиночок палацового типу на Київському Подолі, при вулиці Спаській, 16-б, – це муніципальний Музей Гетьманства (тобто у віданні Департаменту культури Київської міської державної адміністрації). Хто знає правдиву історію України і роль гетьманства за майже 300 років, той бажав би, щоб у нашій столиці був все-таки Національний музей Гетьманства, справжній національний і міжнародний осередок популяризації і вивчення української Державності. Можна сподіватися, що такий музей буде. Але, дякувати Богу, вже чимало років маємо цей невеликий Музей Гетьманства з безкоштовним правом відвідання, професійною командою науковців, яку багато років очолювала одна із засновниць музею Галина Ярова, а нині їй на зміну прийшла Євгенія Карацюба.

Одне із завдань музею – організовувати виставки, тематично пов’язані з профілем музею і взагалі з українською патріотичною й державницькою ідеєю. На другому поверсі музею є простора зала, розрахована на те, щоб експонувати до 50-ти документів або творів мистецтва.

Нещодавно в листопаді кияни отримали сильне враження та яскраві емоції на відкритті персональної виставки члена Національної спілки художників України, заслуженого художника України Сергія Позняка, приуроченої до подій жахливої війни московитів-рашистів проти України.

За фаховою освітою маестро Сергій – графік, він закінчив Український поліграфічний інститут у Львові, багато років присвятив книжковій ілюстративній графіці, оформленню книг, листівок та плакатів. Але паралельно з графікою працював у галузі малярства різних жанрів: портрета, пейзажу, історичної та побутової тематики.

Виставка малярських творів Сергія Позняка “Час війни. 2022” в Музеї Гетьманства на тему рашистсько-московитської війни проти України стала справжнім відкриттям для багатьох, хто знав його раніше і хто щойно познайомився: професійний графік з досконалим, витонченим малярством, за всіма показниками й засобами – рисунка, композиції, колориту, гармонії, пропорцій, ритму!

Виставка про війну, але батального жанру тут немає. Сергій Позняк виставив переважно портрети й пейзажі – в обох жанрах він давно справний і талановитий. Портрети українських воїнів, волонтерів – це вдала спроба зобразити наших героїчних сучасників, щоб нащадки знали, завдяки кому здобуто перемогу України над рашистами. Це портрети наших живих героїв, з яких братимуть приклад нові покоління.

Не можу не згадати і тих героїв, яким не судилося вижити в цій страшній війні. Я часто проходжу через Софійський майдан у центрі Києва, де розгорнуто фотовиставку полеглих героїв, і завжди зупиняюся, вдивляюся в обличчя зовсім молодих хлопців та літніх чоловіків, яких уже немає серед живих. Безбороді та з модними серед молоді борідками, суворі й, навпаки, усміхнені, у плямистій військовій формі і в цивільних куртках – але ж які вони всі гарні! Неначе їхні душі, що вже на небі, випромінюють на їхні обличчя вічну українську вроду. Мимоволі на очі навертаються сльози: за що ти їх убив, недолугий карликоподібний кремлівський кате?!

Мальовані портрети пензля Сергія Позняка на виставці несуть ту саму щемність серця, а ще чуття гідності й оптимізму. Мистецькими засобами автор малює не тільки їхню зовнішність, але й почування. Це одночасно і репрезентативні портрети, і психологічні, а в нюансах – і лірико-поетичні. Тут і усвідомлення трагедії нації, яку цинічно знищує, безжально плюндрує ворог-супостат, і непохитний патріотичний дух українців, і оптимізм та віра у прекрасне майбутнє нашої Батьківщини.

Художник Сергій Позняк

Увагу глядачів виставки привернув портрет старого “діда з ротом, що ввалився”. Ці провалені усередину губи, зморшки на щоках і чолі – все свідчить, що, за народним прислів’ям, “роки беруть за боки”. Але скільки веселих іскринок в очах цього дідка! Він доживає свого віку, але його очі промовляють, що й після нього Україну чекає щастя і процвітання.

Усі представлені на виставці портрети викінчені, добре намальовані, з акцентами на гармонійне поєднання зовнішності і характеру, вдачі людей.

Більшість пейзажів – це вставки, доповнення до портретів, бо часто мистець малює людину в середовищі, в якому вона живе і діє. Окремі пейзажі показують глядачам варварство путінських московітів – зруйновані будинки, вибиті в багатоповерхівках вікна, руїни. У цих роботах є певний символізм. Бачимо, наприклад, як підбитий рашистський танк “напився” українського чорнозему, занурившись баштою в землю.

Частіше відвідувачі зупиняються біля картини, де зображено, як тоне військовий корабель рашистів “Москва”, сповитий чорним димом. Сергій Позняк намалював не ілюстрацію того, як усе це відбувалося насправді, а картину з художнім і символічним загостренням, мовляв, подібний чорний дим може очікувати на Москву, і без лапок, і не в назві судна. Назагал картина загибелі флагмана московитського морського флоту символізує всю цю несамовиту імперію і її столицю в момент початку їхнього кінця.

У промовах на відкритті виставки висловлювалися побажання авторові картин, щоб він зберіг усі твори, явлені тут, та продовжував працювати над цією темою, адже вона вже увійшла в терен українського мистецтва як подія, що висвітлює героїчний опір українців рашистській навалі, незламність нашого народу та непохитну віру в перемогу ЗСУ за підтримки цивілізованого світу.

Виставка глибоко патріотична і є творчим внеском Сергія Позняка у справу відтворення сучасної історії України та популяризацію її реальних героїв-визволителів.

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

До уваги читачів “Слова Просвіти”!

Переглянути і завантажити всі цьогорічні номери газети “Слово Просвіти” в pdf-форматі можна у Вікісховищі за посиланням:
https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Slovo_Prosvity,_2022

Перейти до pdf-архіву попередніх років можна, скориставшись спеціальним навігаційним шаблоном, що розміщений над файлами в категорії Вікісховища.

Потрапити в архів “СП” на Вікісховищі можна також зі сторінки “Слова Просвіти” у Вікіпедії. Посилання на нього розміщене в інформаційному шаблоні в правій частині сторінки.

Засновник:
Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)
Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
279-39-55

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК

Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами — тільки на сторінках газети. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

22043
4 820095 780016